

Осередок
ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

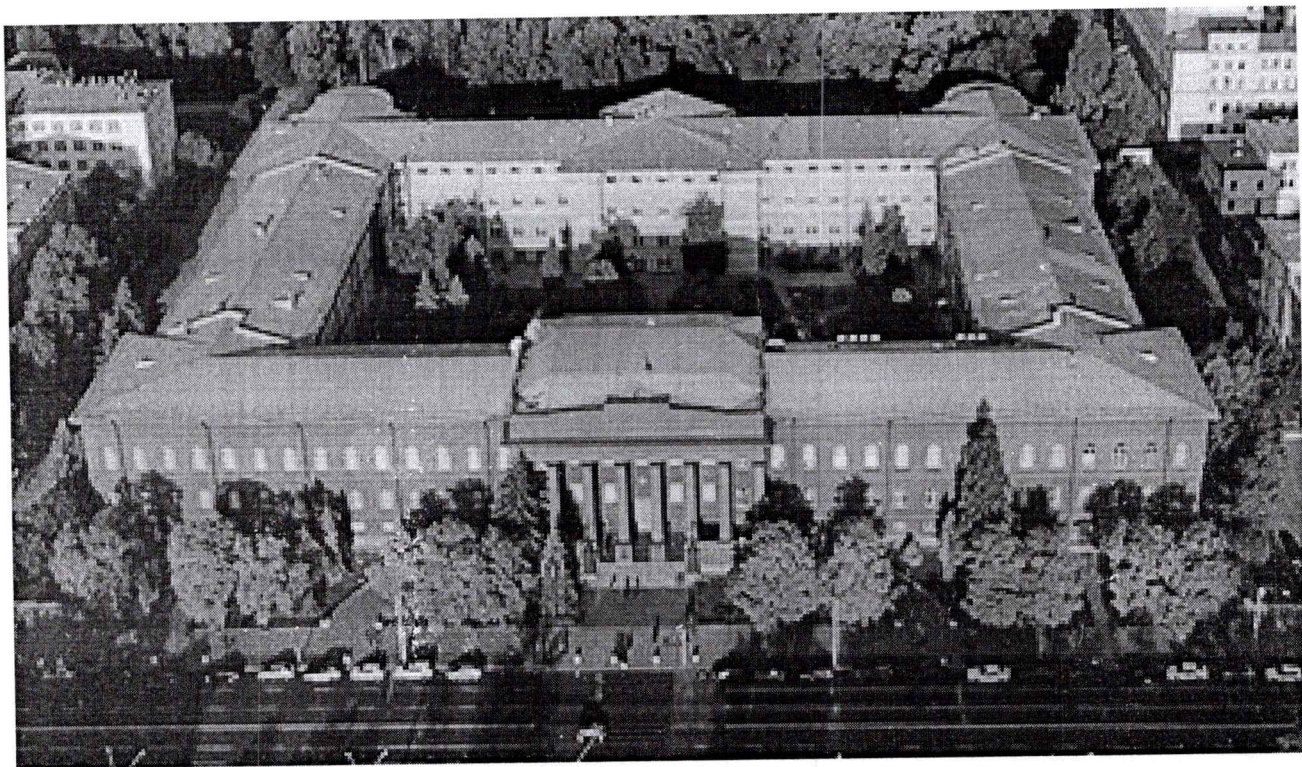
ДЕПАРТАМЕНТ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
Київський науково-методичний центр по охороні, реставрації та
використанню пам'яток історії, культури і заповідних територій

0407, м. Київ, вул. Спаська 12

Тел. 425-21-96

ПАСПОРТ

ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРИ ТА ІСТОРІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ

УНІВЕРСИТЕТ

(Головний корпус Київського національного
університету ім. Т. Шевченка)

ВУЛ. ВОЛОДИМИРСЬКА, 60

Київ – 2018

П А С П О Р Т

об'єкта культурної спадщини

Університет
(Головний корпус Київського національного університету імені Тараса Шевченка)
(найменування об'єкта)

Вид	тип	категорія пам'ятки
Архітектура історія	Споруда	Національного значення

1. Дата утворення об'єкта:

1837 р. (арх. В. Беретті, О. Беретті) – датування за постановою
1837-1843; 1946-1952 рр. (відбудова) - уточнене датування

2. Місцезнаходження об'єкта:

м. Київ, вул. Володимирська, 60 (адреса за постановою - вул. Володимирська, 64, технічна
адреса за планами КМ БТІ – вул. Володимирська, 60 літ «А»)

3. Охоронний № пам'ятки:

№ 34

4. Дати і № рішень, відповідно до яких об'єкт узятий на державний облік та визначено
категорію пам'ятки:

Постанова Ради Міністрів УРСР від 24.08.1963 № 970 - пам'ятка архітектури
Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928 - пам'ятка історії у складі
комплексу споруд Київського Національного університету Т. Шевченка

5. Наявність охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок:

На головному фасаді пам'ятки встановлено:

- Дві охоронні дошки;
- Меморіальні дошки на честь:
Вікентія Беретті - автора проекту та будівничого корпусу Київського університету (бронза, 2009 р.);
Тараса Шевченка – видатного українського поета (бронза, 1961 р., ск. О. Ковальов, арх. В. Гнезділов);
Михайла Драгоманова - українського вченого і громадського діяча (бронза, 1991р., ск. Б. Довгань, арх. Ф. Юр'єв);
Михайла Максимовича - першого ректора університету (бронза, 1944 р., ск. О. Костін, арх. М. Кислий);
Михайла Грушевського - видатного українського історика та політичного діяча (бронза, 1996 р., ск. І. Макогон, арх. А. Ігнащенко);
Миколи Боголюбова - академіка, математика і фізика-теоретика (2009 р.);
- Інформаційна дошка про створення при університеті Кирило-Мефодіївського товариства;
- Інформаційна дошка в пам'ять винищувального батальйону 1941 р. з написом: «Тут під час героїчної оборони Києва від німецько-фашистських загарбників у липні-вересні 1941 року розміщувався штаб винищувального батальйону із викладачів, студентів і працівників Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка» (бронза, 1984 р., арх. В. Шевченко);

5. Барельєф з написом: «Студентам, викладачам, працівникам Київського ордена Леніна державного університету, які загинули в боях за свободу і незалежність Радянської Батьківщини в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945» (бронза, 1975 р., ск. Г. Кальченко, М. Міщук, арх. А. Ігнащенко).

Всередині корпусу містяться пам'ятні дошки:

- в ауд. 446, де була геологічна лабораторія, в якій працював у 1902-1912 рр. відомий геолог, професор М. Андрусов;
- в ауд. 463, де була мінералогічна лабораторія, в якій у 1845-1901 рр. працював засновник київської школи геологів та петрографів професор К. Феофілактів;
- в ауд. 264, де 24.08.1898 на засіданні X з'їзду російських натуралістів і лікарів професор С. Навашин доповів про відкриття подвійного опилення у квіткових рослин;
- біля входу до зали Вченої ради - видатному композитору М. Лисенку, який вчився в університеті у 1860-1865 рр.

6. Власник:

Державна власність

Закріплено на праві господарського відання за Київським національним університетом імені Тараса Шевченка

7. Користувач:

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

8. Охоронний договір:

Не складався

9. Функціональне використання:

сучасне	первісне	інші (протягом часу існування об'єкта)
Державний учбовий заклад вищої освіти з музеями «Київський національний університет імені Тараса Шевченка»	Учбовий заклад	До 1858 р. на останньому поверсі містилися житлові кімнати студентів; 1920 р. - "вища школа" з ліквідації неписьменності серед комуністичних функціонерів. У 1920-1926 рр. – Вищий інститут народної освіти; у 1926 - 1932 рр. - Київський інститут народної освіти. На початку 1930-х рр. – Київський Державний Університет, Педагогічний та Медичний інститути, Центральний архів стародавніх актів, Метеорологічна обсерваторія; частково містилося житло. У 1941-1943 рр. - націонал-соціалістичний Київський університет.

10. Історичні дані про об'єкт:

Загальні історичні відомості

Вулиця Володимирська є однією з найважливіших планувальних осей центрального району Києва. Орієнтована з північного сходу на південний захід, має довжину близько 2.5 км. Бере початок біля перетину Андріївського узвозу і вул. Десятинної; від перехрестя з вул. Л. Толстого спускається в долину р. Либідь до вул. Короленківської. З'єднує важливі історичні райони міста: Старокиївську гору з фундаментами давньоруських споруд, Софійську площу з Національним заповідником «Софія Київська», Золотоворітський сквер, Театральну площу, парк ім. Т. Шевченка і комплекс споруд Національного університету ім. Т. Шевченка.

Як цілісна магістраль визначена згідно з планом Києва 1837 р., розробленим у

зв'язку з будівництвом університету. Розпланована на місці трьох давніх вулиць - Андріївської (між Андріївським узвозом і стародавньою площею Бабин Торжок та вул. Великою Житомирською), Софійської (між вул. Великою Житомирською та брамою Софійського монастиря), Золотої (між пл. Софійською та вул. Ярославів Вал) і прокладеної в 30-х рр. XIX століття вулиці Університетської. Вже у 1850-х рр. Володимирська була зарахована до найголовніших вулиць міста першого розряду, де дозволялося зводити лише цегляні будинки.

1869 р. її відрізок від Андріївського узвозу до Софійської площі та сучасного пров. Рильський називався вул. Десятинною, далі - до вул. Л.Толстого - вул. Володимирською, від вул. Л. Толстого до вул. Фізкультури - Нижньоволодимирською. 1898 р. вулиці Десятинна і Володимирська були об'єднані під назвою вулиця Велика Володимирська, у 1900 р. її з'єднали з Нижньоволодимирською в єдину вулицю Володимирську. У 1922-1944 рр. вулиця носила ім'я письменника і громадського діяча Короленка Володимира Галактіоновича (1853-1921). 1944 р. вулиці повернуто історичну назву Володимирська - на честь Володимира Святославича (? - 1015), великого князя київського.

Місцевість, де прокладені вулиці Б. Хмельницького і Володимирська, була розпланована у першій третині XIX ст. на незабудованій території за валами колишньої Старокиївської фортеці, яка виникла шляхом зміцнення давньоруських укріплень в останній третині ХУІІ ст. У 1675 р. давнє "Місто Ярослава" (сформувалося у першій третині ХІ ст.) розділили новим валом на дві частини. Вал пройшов краєм плато від Золотих воріт до Михайлівського монастиря (орієнтовно - на місці траси Володимирської проїзду) і отримав назву "поперечний вал". Після цього міська територія на верхній частині гори, прилегла до Софійського монастиря, почала називатись Верхнім (Великим) містом або Софійським відділенням. Конфігурація Старокиївських укріплень фактично визначала середньовічне планування Верхнього міста.

Розвиток району, де розташований університету, був пов'язаний з кількома важливими містобудівними заходами початку XIX ст. Перш за все, поштовхом розвитку Києва у південному і південно-західному напрямках стала розбудова у 1830-50-х рр. Нової Печерської фортеці. Ця місцевість була виділена для масового переселення мешканців з Печерська, де сотні приватних садиб на Печерську були знесені.

Водночас відбувалося знесення валів Старокиївської фортеці і впорядкування вуличної мережі Верхнього міста. У 1837-1838 рр. на місці колишніх фортечних валів було прокладено нові вулиці - Костьольну, Ярославів Вал, Прорізну, змінено трасу Володимирської вулиці.

Одним з визначальних містобудівних акцентів нового генерального плану міста 1837 р. архітектора В. Беретті та землеміра І. Шмігельського, що передбачав злиття Старого міста, Печерська і Подолу в єдине ціле, мав стати будинок університету. Його будівництво сприяло розплануванню території навколо і заклало функціональне призначення оточуючих кварталів. Ці значні містобудівні перетворення визначили архітектурно-планувальний розвиток місцевості на майбутні роки.

Проектування та будівництво

Місце для університетського корпусу було обране на південь від Верхнього міста, яке обмежувалось валами Старокиївської фортеці. За Золотими воротами в бік університету був міський вигін для випасу худоби, Хрещата долина тільки починала освоюватись і набувати міських рис. Горбиста місцевість, розташована вище Хрещатика, мала вигляд пустки. Місце сучасного ботанічного саду займало величезне розгалужене урочище. На цих теренах одночасно з університетом В.І. Беретті спланував новий міський район, головними осями якого стали Велика Володимирська вулиця та Бульвар, на перетині яких утворилася площа.

Історична нумерація колишньої садиби університету - Володимирська 58. Після Другої світової війни з'явився № 64, за цією адресою будівля набула статусу пам'ятки національного значення. Незабаром головний корпус університету отримав адресу Володимирська, 60. Зміна нумерації була пов'язана з будівництвом у 1949-1940 рр. гуманітарного корпусу університету (нині вул. Володимирська, 58).

Університет збудовано на конкурсній основі. Конкурс на проектування було оголошено у січні 1834 року президентом Академії мистецтв відповідно до звернення Міністерства народної освіти. В ньому взяли участь чотири провідні професори архітектури Імператорської Академії мистецтв: Абрам Мельников, Брюллов, Костянтин Тон та Вікентій Беретті.

Проект В. Беретті був завершений через рік, він складався з наступних креслень: фасаду з боку площі, фасаду з боку саду, планів 1, 2, 3 і 4 поверхів, двох розрізів. Цей проект був визнаний найкращим і затверджений 5 березня 1835 р. При цьому у Санкт-Петербурзі не мали точних даних ані про місцевість, де планувалося будівництво, ані про особливості рельєфу, ані про наявні в Києві будівельні матеріали. Все це з'ясувалося після затвердження проекту на етапі розробки кошторису.

Коли В. Беретті працював, ще не було відомо, з якого саме боку буде проходити кінцевий відтінок вулиці Володимирської. У 1833 р. для будівництва університету були запропоновані дві ділянки - по двох сторонах вулиці Володимирської, яка тоді планувалася як продовження сучасної Золотоворітської. Первісно ця ділянка займала територію від сучасних бульвару Т. Шевченка до Оперного театру і від нього до Пушкінської вулиці. В. Беретті обрав сучасний парний бік вулиці, розділивши його на дві частини. Одна частина відводилася під загальний університетський сад з алеями й альтанками, а друга частина, що включала й трасу сучасної Володимирської вулиці, мала бути зайнята безпосередньо корпусом університету, двома флігелями для квартир професури і двома господарчими будівлями. В торцях ділянки архітектор розмістив ботанічні сади з оранжереями в одному з них, що дещо порушило симетрію генерального плану.

За задумом В. Беретті масштабний архітектурний ансамбль у стилістиці класицизму планувально і візуально пов'язувався зі Старим містом і Печерськом. Величний головний корпус, перед головним фасадом якого залишили простору незабудовану площу (перетворену у 1860-х рр. на сквер), майже століття домінував у міському ландшафті.

Головний корпус університету головним фасадом був спрямований на захід - в бік сучасного ботанічного саду, й поставлений з невеликим відступом від меж ділянки. По периметру територія була огорожена високою кам'яною огорожею з професорськими флігелями й воротами. Це містобудівне рішення доповнювалося розміщенням астрономічної обсерваторії у вигляді монумента св. Володимиру на протилежному боці вулиці по осі головного фасаду університету.

Чотириповерховий корпус мав просту симетричну композицію плану з парадним внутрішнім двором. Архітектура будівлі була лаконічна. Лише головний фасад акцентував 8-колонний портик на всю висоту, увінчаний скульптурною групою з трьох алегоричних фігур (не реалізовані). Тіловий фасад, звернутий до саду, був менш строгим за архітектурою.

В будинку розмістили всі приміщення, передбачені програмою конкурсу. Їх об'єднали у групи за принципом функціональної залежності й ритмічного чергування великих і малих кімнат, поверховий взаємозв'язок досягався кільцем з внутрішніх односторонніх коридорів. В корпусі передбачалися парадні центральні сходи, двоє тримаршевих в поперечних корпусах і службові на флангах західного корпусу. Парадні приміщення розміщувалися, переважно, на 3-му поверсі вздовж головного фасаду.

Під час першого приїзду до Києва В. Беретті взяв участь в розширеній Раді університету, на якій обговорили затверджений проект і внесли до нього бажані корективи. Основні зауваження були наступні: переставити вівтар церкви, поміняти місцями ліву і праву частину корпусу, збільшити розміри католицької церкви, розширити бібліотеку, змінити розміри деяких аудиторій з додаванням двох кабінетів для занять з архітектури, скульптури і малювання, збільшити кількість квартир й господарчих споруд. Архітектор прямо на місці склав ескізні креслення з урахуванням зауважень. Він також розмістив обсерваторію в самому університеті по осі західного фасаду в круглій башті, а не напроти, як первісно планувалося. Введення високого об'єму башти в цілому покращило загальну композицію будівлі.

В інтер'єрах університету передбачалось багате декорування та розписи, особливо у приміщеннях актової зали та бібліотеці. Але вимоги до майстрів розпису у автора проекту були досить високі, і такого рівня художників на той час не знайшлося. Тому запроектовані розписи не були здійснені.

Масштабний задум В. Беретті щодо влаштування великого архітектурного ансамблю у силі класицизму був реалізований лише частково. На місці запланованих флігелів у першій половині ХХ ст. були зведені великі корпуси бібліотек (вул. Володимирська, 58 та 62).

Напередодні початку будівництва, в березні 1837 р., архітектор подав здешевлений варіант проекту. Зокрема, залишив лише один професорський флігель, прибрав ряд господарських будівель. Зміни креслень та кошторису продовжувалися й на етапі будівництва. Остання стадія розгляду проекту відноситься до липня 1838 р.

Урочисте закладання університету відбулося 31 липня 1837 р. На місці закладки фундаменту було вміщено медаль з роком початку будівництва, а також камінь з фундаменту Десятинної церкви, мідна табличка і три монети-платинова, золота та срібна.

Для ведення робіт зі спорудження учбового закладу Міністерством освіти був створений «Будівельний комітет зі зведення будинків Університету св. Володимира у Києві», який очолював попечителем Київського навчального округу Є. фон Бракке. Саме на вимогу Комітету В. Беретті переїхав на постійне проживання з Санкт-Петербурга до Києва у 1839 р. разом зі своїм учнем, на той час художником 5-го класу Павлом Спарро.

Будівельні роботи велися до смерті Вікентія Беретті у 1842 році. Під його керівництвом тут працювали архітектори І. Вальпред, Е. Руско, М. Сафонов, П. Спарро. Завершення будівництва та оздоблювальні роботи здійснив Олександр Вікентійович Беретті, який перейняв посаду головного архітектора університету. В подальшому він викладав в університеті курс архітектури, дослідники вважають О. Беретті одним із засновників мистецької освіти в Київському університеті.

Для спорудження університету використали місцеву цеглу і граніт, широкого застосування набули різноманітні склепінчасті перекриття на товстих капітальних стінах. Новим у цивільному будівництві стало використання чавунних виробів (капітелі і бази колон), модульонів на зовнішньому карнизі, візерунчастих огорож та плиток підлоги. Ливарні деталі за ескізами В. Беретті були виготовлені на підприємстві київського купця Т. Дехтярьова та на заводах Тульської і Курської губерній.

Розбудова університетського комплексу

У 1839 р. було закладено університетський ботанічний сад. На сьогодні він є одним із найстаріших ботанічних закладів України. Сад існував до 1841 р. як тимчасовий – на місці кількох городів по вул. Тарасовській. Постійний сад закладено на захід від головного корпусу університету 1841 р. Посади тут здійснювалися під загальним керівництвом професора Е. Траутфеттера за планом В. Беретті. Садівником був Гохгут. У 1849 р. за проектом архітектора Лауфера завершили будівництво оранжереї. Остаточного впорядкування ботанічного саду завершили у 1850 р. Багато десятиліть він слугував важливою науковою та навчальною базою університету. До 1913 р. на території містився й Зоологічний сад, який потім було перевезено на вулицю Дорогожицьку. У 1935-1936 рр. в саду відбулася значна реконструкція, впорядковано старі алеї і пробито нові, територію обнесено капітальною огорожею з двома парадними входами з боку вул. Л. Толстого та б-ру Т. Шевченка. На головній алеї було збудовано бельведер, встановлено паркові лави, проведено водогін, освітлення тощо. У 1984 р. було завершено будівництво купольної оранжереї. Нині ботанічний сад ім. академіка О.В. Фоміна є науково-дослідним і навчально-освітнім природоохоронним підрозділом Київського національного університету. Його площа складає 22,5 га. Історично парк був частиною архітектурно-паркового ансамблю разом з будівлями університету.

В останній третині ХІХ ст. розбудова університетського комплексу була продовжена. У 1869-1872 роках по лінії вулиці Л. Толстого (нині № 12) була зведена 2-поверхова будівля хімічного корпусу університету. Проект вільно практикуючого архітектора, іноземця О. Гейнце під девізом "Finis coronat opus" («Кінець – справі вінець») переміг на конкурсі 1867 року, який був проведений для заміщення вакантної посади

архітектора університету.

Ліворуч і праворуч до хімічного корпусу прилягала цегляна стіна південного двору університету. В подальшому корпус був розширений: у 1891-1892 рр. надбудували 3-й поверх (архітектор К. Іванов), у 1903-1904 рр. прибудували новий об'єм (архітектор університету Ф.Ессен). У 1960-х рр. по лінії вулиці Л. Толстого був зведений ще один корпус.

В самому головному корпусі університету проводилися різноманітні ремонтні роботи, що не змінювали первісний вигляд. На початку ХХ ст. було реконструйовано забудову прилеглих до головного корпусу бічних дворів із збереженням фрагментів первісної цегляної огорожі та брам з боку вул. Володимирської.

Деякі кардинальні зміни, що планувалися, не були реалізовані. У 1907 році університет вирішив розмістити 2-поверховий цегляний корпус у внутрішньому дворі П-подібного об'єму. Цим корпусу передбачали з'єднати західну та східне крила будівлі. Головною метою було з'єднати парадний вестибюль з іншими частинами будівлі без допомоги існуючих бічних коридорів. Втім, вже тоді сучасники розуміли, що таке будівництво у дворі негативно вплине на архітектурну пам'ятку. Більш доцільним вважали побудувати новий корпус на розі Володимирської та Л. Толстого чи на розі Володимирської та б-ру Т.Шевченка.

У 1910-1914 рр. (завершено у 1927 - 1929 рр.) на південь від університету з огорожею по лінії Володимирської вулиці була зведена будівля публічної бібліотеки (нині Національна бібліотека України, вул. Володимирська, 62). Архітектор В. Осьмак запроектував монументальну будівлю у формах класицизму, тому вона стала продовженням архітектурного ансамблю університету. Завершила цей ансамбль побудована у 1940 р. споруда бібліотеки по вул. Володимирській, 58 (нині бібліотека Київського університету).

1 листопада 1932 р. в головному корпусі сталася доволі значна пожежа, в результаті якої вогнем були знищені інтер'єри актової зали, аван-зали, вестибюля, частини геологічних музеїв та дах південної частини будинку з боку вулиці Володимирської. Майже одразу розпочалися роботи з ліквідації наслідків пожежі, попередні роботи тривали до 1 березня 1933 року, з цього часу почали саму відбудову, яку завершили в основному на кінець 1933 року. Замінили покриття частини даху, пофарбували фасад, вікна та двері, відремонтували інтер'єри.

Під час Другої світової війни університетський комплекс та головний корпус зазнали великих втрат. У листопаді 1943 року в корпусі було закладено вибухівку, вибухом та пожежею було пошкоджено більше половини будинку - його несучі стіни, перекриття верхніх поверхів, дах. Згоріло все нерухоме майно університету, бібліотека, експонати Зоологічного та Зооанатомічного музеїв.

Після пожежі на протязі півроку руїни продовжували пошкоджуватися, з'явилися додаткові обвали склепінь в деяких містах, нові тріщини тощо. Під час огляду будівлі спеціальною комісією 15 травня 1944 року було зафіксовано 6 основних ділянок аварійності. Пошкоджені стіни, склепіння і перекриття було вирішено розібрати. Менш за все постраждала фасадна частина, що виходила на Володимирську вулицю, - тут збереглося 75% стін. Залишалися також старі фундаменти і часткового склепінчасті перекриття над підвалом.

У 1945 р. університет розробив і подав до Ради Міністрів план відбудови та будівництва університетського містечка на території між бульваром Т.Шевченка й вул. Володимирською з метою *„максимальної концентрації учбових корпусів на одній території”*. Маючи глобальні плани по створенню цілого університетського містечка, Київський університет замовив проект відновлення головного учбового корпусу, значно пошкодженого у 1943 р. та створення нового комплексу. Ці роботи виконувала проектна майстерня по репарації сучасних та історичних пам'ятників архітектури при Академії архітектури СРСР під керівництвом Павла Федотовича Альошина. Він особисто займався проектуванням, з ним співпрацювали архітектори М.О. Грицай, А.С. Лапшин, С.В. Бабій, Н.М. Сенчук. На початковому етапі П. Альошин вів будівельний нагляд. Власне відбудовою керували начальник відділу капітального будівництва головного управління

університетів Д. Марина, головний інженер університету М. Луфер, начальники будівництва Уманський та Краснобаєв, виконавець робіт Карпович та інші.

Сам університет, бібліотека, гуманітарний корпус, розташований з іншого боку, симетрично до бібліотеки, та хімічні корпуси визнавалися такими, що можуть використовуватися за первісним призначенням. Для того, щоб розкрити головний корпус, слід було знести дрібні господарчі будівлі і метеорологічну станцію архітектора О. Беретті (вул. Л. Толстого, 14). У зв'язку з проектуванням нових 3-поверхових інститутів обговорювалося й розібрання університетських клінік (б-р Т. Шевченка, 17). Інститути геології та фізики ставилися симетрично відносно головної вісі університету, обабіч центральної алеї ботанічного саду. Перед тиловим фасадом та новими корпусами утворювався парк з пам'ятником самому Вікентію Беретті. Збереглися перспективи ескізного проекту, що дають уявлення про широту задумів проектувальників. На місці т.зв. «будинку ректора» по вул. Володимирській, 64/13 був запроектований адміністративно-господарчий корпус з баштою, якому відводилася роль нового містобудівного акценту. Від глобального задуму університетського містечка згодом відмовилися, вочевидь, через нестачу фінансування.

У 1947 р. Архітектурна Рада при Управлінні у справах архітектури м. Києва погодила ескізний проект забудови території університету. Підкреслювалося, що Альошин розвинув композиційні задуми Беретті, глибоко вивчаючи їх творчість й опанувавши їхню майстерність. Втім, спеціалісти наполягали на зовсім іншому підході – збереженні будинку Беретті *«як перлини в новій співзвучній нашій епосі композиції»*. Отже, в цілому прийнявши принцип планування університетського містечка, колеги Альошина визнали невірним застосування архітектурних форм класицизму в новобудовах і запропонували переробити архітектурне рішення забудови.

Відбудова була здійснена у два етапи. У 1944-1945 рр. здійснили розібрання руїн. Фасадний об'єм головного корпусу та частинна південного крила були введені в експлуатацію спочатку у лютому 1949 р., хоча будівельні роботи остаточно не було завершено. Тому це відбулося з порушенням правил – без акту технічного приймання. Такий акт було підписано лише у вересні 1949 р. Другий акт техприймання на північне крило датований травнем 1951 р. В актах більшість будівельних робіт була оцінена як задовільна чи добра, хоча зафіксовано чимало недоробок.

У 1950 р. робота П. Альошина над відбудовою головного корпусу була гостро розкритикована на засіданні Бюро Ради Міністрів УРСР. Було запропоновано позбавити архітектора права на це проектування. Проте, Павло Федотовича не погодився з таким ставленням до себе і домогся проведення експертизи своїх архітектурних пропозицій. Цей конфлікт був пов'язаний з пробиванням нових вікон на рівні 4-го поверху на західному фасаді корпусу, що виходив до Ботсаду. В проектних матеріалах ці вікна були позначені як існуючі, але орган охорони пам'яток виявив, що це не відповідає дійсності. Павло Альошин наполягав на вірності свого рішення – додати вікна щоб збільшити освітлення 4-го поверху. Крім того, він підкреслював, що є автором проекту відновлення університету, а не реставрації. Перед ним було поставлено завдання задовольнити потреби радянської держави, тому питання йшло не про реставрацію, а про відновлення та реконструкцію, але без викривлення первісної архітектури.

В будинку, зокрема, було замінено зруйновані склепіння на балкові перекриття, але частина склепінь в парадних приміщеннях була відновлена. Конфлікт в результаті було вирішено на користь аргументів за влаштування четвертого (фризового) поверху.

Але на фоні сміливих містобудівних рішень, П. Альошин разом з тим вельми прискіпливо ставився до дрібних автентичних деталей. В листі до ректора архітектор наполягав, щоб напис розмістили не під карнизом, а на парапеті, як це було позначено на виконавчих кресленнях О.В.Беретті і як вона містилася до війни. Він вважав, що в напису слід вказати дату 1842 р. як це було зроблено одразу після будівництва. Альошин також хотів над парапетом розмістити скульптурну групу, що символізує науку. Це було намічено проектом Вікентія Беретті, але не реалізовано.

У 1964 р. відома художниця-монументалістика Алла Горська у співавторстві з

Опанасом Заливахою, Людмилою Семикіною, Галиною Севрук і Галиною Зубченко створили у вестибулі Червоного корпусу вітраж «Шевченко. Мати». За ідеологічних причин його грубо демонтували. Вже після знищення твору спеціально створена комісія оголосила вітраж «ідейно хибним». На ньому був зображений розгніваний Тарас Шевченко, який однією рукою пригортав скривджену жінку - Україну, а другою рукою піднімав у височінь книжку. Могутній образ доповнювали слова Кобзаря: «Возвеличу малих отих рабів німих, а на сторожі коло їх поставлю слово».

В тому ж році за ескізами художника В. Задорожного на його місці, на західній стіні вестибулю було вміщено вітражний триптих на тему поезій Т.Г. Шевченка.

У 2000-2002 рр. під керівництвом архітектора Ю. Мельничука було здійснено реконструкція та оновлення інтер'єрів центральних парадних приміщень - вестибюля, актової зали, зали засідань. Частково були втрачені первісні елементи оздоблення інтер'єрів, зокрема, у вестибулі і на сходах зроблено нове гранітне покриття замість чавунних плит на підлозі в холі.

Влітку 2009 році фасад було оновлено шляхом проведення необхідних ремонтних робіт та консервації «обличчя університету» для наступної повної його реставрації.

12 жовтня 2009 р. над входом до Університету було закінчено встановлення нового напису «Київський національний університет імені Тараса Шевченка».

Колір пофарбування будівлі

Питання первісного кольору пофарбування фасадів головного корпусу й досі викликає чимало питань. Відомо, що у 1842 році Вікентій Беретті запропонував два варіанти фарбування: загальний жовтий з білими карнизами (характерний для класицизму), або кольору натурального каменю (вапняку) з цоколем під граніт. Така пропозиція автора проекту, безумовна, була спрямована на підсилення монументальності будівлі. Колір пофарбування стін був затверджений особисто імператором Миколою I 15 серпня 1842 р.: *«окраситъ это здание тем цветом, каким окрашен Зимний дворец в С.-Петербурге, т.е. под дикий камень, заметив, что этот цвет, удаляя всякую пестроту, есть самый приличный для большого здания»*. На запит київського Будівельного комітету департамент народної освіти надіслав у 1843 р. зразок фарби під колір дикого каменю. Цей колір був складений з сірого тосканського вапна, вохри, італійської мумії, слонової кістки.

На акварелі М. Сажина 1840-х рр. будівля з боку Ботанічного саду - світло-сірого кольору, але це могла бути побілка перед остаточним фарбуванням. Оскільки Зимовий палац на певному етапі перефарбували в теракотовий колір, довгий час вважалося, що тому і Київський університет пофарбували у червонуватих відтінках. Насправді, Зимовий палац отримав нове пофарбування лише з початку ХХ ст.

В більшості путівників по Києву кінця ХІХ – початку ХХ ст. підкреслюється незвичний червоний колір будівлі, котрий, на думку багатьох авторів, підсилював ефект монументальності. Збереглися й численні кольорові листівки, на яких колір пофарбування варіюється від дійсно яскраво червоного до червонувато-брунатного (вірогідно, в залежності від якості типографського відтворення).

Проте, візуальні свідчення про первісний колір фасадів університету у середині ХІХ ст. відсутні. Це питання цікавило науковців вже у 1920-х рр. 1926 року відбулася спеціальна нарада з приводу питання про колір пофарбування фасадів тодішнього Київського інституту народної освіти (КІНО). В ній взяли участь чимало відомих діячів культури і мистецтва: Ф. Кричевський, І. Моргілевський, О. Новицький, Ф. Ернст, Д. Щербаківський, О. Вербицький, В. Осьмак тощо. На нараді виступив з доповіддю П.Ф. Альошин. Він виклав історію пофарбування на основі відомих йому архівних документів. Нарада визначила, що за тодішнім рівнем вивченості питання, не було можливості визначити точно первісний колір будинку. Під час детального огляду тинькування будівлі з окремими пробами ніде не було знайдено сірого кольору (тобто кольору під „дикий камінь”) як первісного. Тому за один з первісних шарів фахівці визнали в деяких місцях (у дворі) – жовтогарячий колір і теракотовий. На думку представників Художнього Інституту міг бути наслідком впливу червоної фарби на ґрунтування. В результаті було вирішено не міняти існуючий на той момент червонуватий колір фасадів, хоча підставою для такого рішення

стало помилкове твердження про те, що цей колір копіював Зимовий палац у Петербурзі у 1850-х рр. Скоріш за все пофарбування фасаду Київського університету у червоних тонах дійсно з'явилося у 1850-х рр. Інколи його у поєднанні з чорними чавунним деталями пов'язують з кольорами стрічки ордена св. Володимира.

Невідомо, чи поверталися до питання кольору фасадів у 1933 році, коли здійснювали ремонт головного корпусу після пожежі. Але П. Альошин зауважував, що у 1935 р. намагалися замінити червоний колір на „абрикосовий”, через що могла втратитися вся монументальність і характер будинку. Червоне пофарбування Альошин вважав невід'ємною частиною гармонійної архітектурної композиції університету, кожна деталь в якій була важливою.

На початку повоєнної відбудови головного корпусу університету, у 1946 р., було вирішено залучити до вирішення питання щодо пофарбування архітектурну громадськість Києва, а в натурі здійснити експериментальне пофарбування. Експерт проекту О. Вербицький наполягав, що фарбування головного корпусу має бути червоним. Такої ж думки дотримувався міністр освіти П. Тичина. Бічні корпуси бібліотеки мали бути світло-жовтими, хоча ректор університету В. Бондарчук бачив всі будинки червоними. 1954 року П. Альошин розробив паспорт пофарбування університету, базуючись на автентичних зразках, винайдених М. Грицаєм в архіві під час підготовки дисертації про творчість В. Беретті.

1964 року Київський Державний університет розпочав капітальний ремонт фасаду головного корпусу по Володимирській вулиці, 60, що був викликаний зруйнуванням штукатурки та архітектурних деталей фасаду через погану експлуатацію будівлі. Старе пофарбування та штукатурка були зняті піскоструйними апаратами, нове пофарбування у два шари виконувалося поліхлорвініловими фарбами. Роботи виконувалися неякісно, із порушенням технології використання фарби, що була на замовлення університету спеціально виготовлена на заводі в Ленінграді (Санкт-Петербург).

Дослідження київських реставраторів 1980-х рр. показали, що на стінах є рештки давнього коралового відтінку, але до якого періоду він відноситься, не відомо.

Історія будівлі як учбового закладу

Ідея заснування університету в Києві виникла в панівних колах Російської імперії ще на початку XIX ст., відразу після відкриття таких закладів у Казані (1804 р.) та Харкові (1805 р.). Однак втілювати в життя плани створення університету влада розпочала лише 1833 р., після закриття двох найбільших навчальних осередків Віленського навчального округу: Кременецького ліцею на Волині та Імператорського Віленського університету, які стали основою новозаснованого університету.

З Кременця до Києва перевезли бібліотеку, хімлабораторію, гербарій, мінералогічний, фізичний, зоологічний, нумізматичний, образотворчого мистецтва кабінети. До Києва також перевезли найкращу частину Ботсаду. У 1840 році з Вільна перевели Віленську медико-хірургічну академію разом з матеріально-технічною базою, бібліотекою та більшою частиною викладачів. Також новостворений університет отримав решту власності ліквідованого Віленського університету.

8 листопада 1833 р. імператор Микола I указом від 2 листопада 1833 року заснував Імператорський університет Святого Володимира. 25 грудня 1833 р. імператор затвердив проект Тимчасового статуту й штатний розпис Університету. 28 (16 за ст. ст.) липня 1834 р. (в день пам'яті рівноапостольного кн. Володимира) відбулося урочисте відкриття закладу.

Це був другий заклад вищої освіти на території підросійської України після Харківського Імператорського університету. Початковою метою, що ставилася перед Київським університетом, був намір позбавити культурної підтримки, а відтак русифікувати полонофільську київську інтелігенцію, яка була вороже налаштована до влади та співчувала Польському повстанню 1830–1831 років.

28 серпня 1834 року Київський університет прийняв перших 62 студентів. Початково діяв лише один філософський факультет з двома відділеннями — історико-філологічним та фізико-математичним. 1835 року відкрився юридичний факультет, а 1841 року - медичний.

Філософський згодом розділився на два самостійні факультети. З такою структурою університет працював до 1917 року.

До завершення будівництва головного корпусу по вулиці Володимирській, заняття відбувалися в орендованих приміщеннях у приватних будинках на Печерську.

До 1920-х рр. у напівкруглих ризалітах університету у північній частині містився католицький костел (у 1978 р. тут розміщено музей історії Київського університету, ауд. № 334), а в південній – православна університетська домовна церква в ім'я Св. Володимира (нині спортивний зал, аудит. № 331).

Первісно, у крилі між костелом і церквою, В. Беретті запроєктував виступаючий об'єм для приміщень астрономічної обсерваторії. Але під час будівництва з'ясувалась неможливість з'єднати всі необхідні для університету функції в одній будівлі по вулиці Володимирській. Тому поза межами кварталу університету вже архітектором О. Беретті було побудовано низку допоміжних університетських споруд: астрономічну обсерваторію (Обсерваторна, 3, 1841-1845 рр.), анатомічний театр (1851-1853 рр., Б.Хмельницького, 37), а на території Ботанічного саду – метеорологічну станцію (1851-1854 рр., Л. Толстого, 14).

На четвертому поверсі до 1858 р. розмішувалися гуртожитки для студентів (так звані студентські камери), потім кімнати надавалися для навчання в не лекційний час. Також на поверсі містилися студентська бібліотека, квартири викладачів, університетський карцер для студентів. На третьому поверсі містилися велика зала для «общественных собраний», де проходили різні заклади, захищення дисертацій, іноді читались публічні лекції. На другому поверсі була влаштована університетська їдальня (зараз вона на цокольному поверсі). Музеї, кабінети, архів, квартири для службовців, велика бібліотека розташовувалися на першому, другому та третьому поверхах.

Університет став центром передових наукових досліджень, визначався високим рівнем досягнень у розвитку фундаментальних наук, культури та громадсько-політичної думки. Про науковий престиж вищого навчального закладу свідчать прізвища науковців, які викладали та студентів, які були випускниками закладу.

Першим ректор університету з 16 жовтня 1834 р. по 11 грудня 1835 р. був Максимович Михайло Олександрович, вчений природознавець, історик, етнограф. вчений-природознавець, історик, етнограф, фольклорист, поет, літературознавець, чл.-кор. Імператорської Санкт-Петербурзької АН (з 1871 р.), видавець альманахів «Денница» (1830-1834), «Киевлянин» (1840-1841, 1850), «Украинец» (1859, 1864), один із засновників української фольклористики. Один з організаторів і член Тимчасового комітету для дослідження старожитностей у Києві (з 1835 р.), активно співпрацював у Тимчасовій комісії для розгляду давніх актів (з 1843 р.), був редактором історичних і літературних пам'яток, що готувалися нею до видання.

В наступні роки Університет св. Володимира очолювали: 1835-1837 рр. – Цих Володимир Францович (1805-1837) – історик, професор кафедри загальної та російської історії з 1835 р. За часів його ректорства відкрито юридичний факультет (1835).

У 1837-1843 рр. – Неволін Костянтин Олексійович (1806-1855) – правознавець, професор, проректор і декан Санкт-Петербурзького університету (1843-1852), чл.-кор. Імператорської Санкт-Петербурзької АН (з 1853). Здійснив великий обсяг робіт з побудови власного будинку університету, визначення і впорядкування внутрішнього устрою і правил навчального закладу. Автор «Енциклопедії законодавства» (в 2-х томах, 1839-40), «Історії російських цивільних законів» (у 3-х томах, 1851), удостоєних Демидовської премії АН (1841, 1851).

У 1843-1847 рр. – Федоров Василь Федорович (1802-55) – астроном, помічник директора Дерптської обсерваторії (1825-1837). Професор кафедри астрономії з 1837 р., декан фізико-математичного відділення філософського факультету в 1840-42 рр., проректор університету в 1841-43 рр., засновник та перший директор університетської астрономічної обсерваторії в 1838-1855 рр.

У 1847-1859 рр. – Траутфеттер Рудольф Ернестович (1809-1889) – ботанік, чл.-кор. Імператорської Санкт-Петербурзької АН (з 1837), директор Імператорського ботанічного саду у Санкт-Петербурзі (1864-75). Професор кафедри ботаніки і завідувач гербарію

університету в 1838-50 рр., агрономічного кабінету, кабінету механічної школи в 1839-43 рр. і мінералогічного кабінету в 1842-46 рр., засновник і директор університетського ботанічного саду в 1841-52 рр.

У 1859-1862, 1871-1875, 1878-1880 рр. – Бунге Микола Християнович (1823-1895) – економіст, статистик, фінансист, педагог, державний і громадський діяч, чл. кор. (з 1859), почесний член (з 1881), акад. Імператорської Санкт-Петербурзької АН (з 1890), керуючий Київською конторою Державного банку (1862-1866), з 1852 р. – професор, декан факультету (1867). За його участі почалося видання часопису «Университетские известия» (виходив з 1861).

У 1862-1865 рр. – Іванишев Микола Дмитрович (1811-74) – історик права, археограф, голова Юридичної комісії при Установчому комітеті у Варшаві (1865-67), декан юридичного факультету у 1849-61 рр., один із засновників у 1843 р., редактор історичних і юридичних пам'яток та головний редактор Тимчасової комісії для розгляду давніх актів у 1861-63. Засновник Центрального архіву давніх актів при університеті (1852). За його ректорства впроваджено новий університетський статут (1863), згідно з яким було радикально реформовано устрій навчального закладу. Почесний член університету (з 1869 р.).

1865 р. – Мітюков Каленик Андрійович (1823-85) – правознавець, перший директор Демидовського юридичного ліцею в Ярославлі (1869-70 рр.). Закінчив юридичний факультет у 1845 р., ад'юнкт з 1846 і професор у 1851-81 рр. кафедри римського права, декан юридичного факультету.

1865-1871, 1875-1878 рр. – Матвєєв Олександр Павлович (1816-82) – акушер-гінеколог, учений. Ад'юнкт з 1844 р., професор з 1847 р., організатор і перший завідувач кафедри акушерства, жіночих та дитячих хвороб у 1844-82 рр., декан медичного факультету у 1862-65 рр. Автор низки посібників з акушерства та гінекології (1856, 1867).

1880-1881 рр. – Феофілактів Костянтин Матвійович (1818-1901) – геолог та мінералог, засновник київської школи геологів та петрографів. Ад'юнкт з 1845 р., професор у 1852-1901 рр. та завідувач кафедри мінералогії і геології природничого відділення фізико-математичного факультету, один з організаторів та голова Київського товариства природодослідників у 1877-99 рр. Склали перші геологічні карти Київської губернії та Києва, одним з перших проводив інженерно-геологічні дослідження околиць Києва, зсувів на правому березі Дніпра. На пошанування вченого на четвертому поверсі біля аудиторії №460, де він працював завідувачем кафедри та мінералогічної лабораторії, встановлено мармурову меморіальну дошку з керамічним фотопортретом.

1881-1883 рр. – Рахманінов Іван Іванович (1826-97) – вчений у галузі механіки та математики. Один із засновників фізико-математичного товариства при університеті (1890).

1883-90 рр. – Ренненкампф Микола Карлович (1832-1899) правознавець, київський міський голова (1875-79), почесний мировий суддя Київського та Чернігівського округів (1872-77). Автор «Юридичної енциклопедії» (1889), що мала чотири видання.

1890-1902 рр. – Фортинський Федір Якович (1846-1902) – історик-медієвіст. Доцент з 1872 р., професор кафедри всесвітньої історії з 1877 р., декан у 1887-90 рр. історико-філологічного факультету, член Історичного товариства Нестора літописця з 1873 р. Одним з перших в університеті запровадив викладання історії слов'ян у середньовіччі.

1903-1905 рр. – Бобрецький Микола Васильович (1843-1907) – зоолог-дарвініст, член Київського товариства природодослідників при університеті від його заснування (з 1869 р.) та голова (1898-1903). Автор підручника для студентів «Основи зоології» (1884), за який відзначений премією ім. І. Рахманінова (1885).

1905 – травень 1917 рр. – Цитович Микола Мартиніанович (1861-1919) – правознавець, статистик, політеконом, був делегований представником Росії в Комісію міжнародних конгресів адміністративних наук у Брюсселі (травень 1911 р.).

Жовтень-листопад, 1917 р. – Де-Метц Георгій Георгійович (1861-1947) – фізик, один із засновників (1898) і завідувач кафедри фізики, професор ВІНО, КІНО та Київського педагогічного інституту в 1921-1947 рр.

Листопад, 1917 – квітень 1918 рр. – Садовень Олексій Андрійович (1857-1919) – лікар, учений, професор та завідувач кафедри медичної хімії з 1889 р., декан медичного факультету в 1914-17 та 1918-19 рр.

Вересень 1918 – квітень 1919 – Спекторський Євген Васильович (1875-1951) – філософ, правознавець, історик церкви і суспільної думки, голова Київського філософського товариства (1914-19180), професор Люблянського університету (1930-1945), голова Російської Академічної групи у США (з 1948 р.). Професор кафедри енциклопедії права та історії філософії з 1913 р., декан юридичного факультету Київського університету в 1917-1918 рр.

Почесними членами Університету св. Володимир а були такі вчені як М. Бекетов, О. Бутлеров, М. Костомаров, Д. Менделєєв, І. Мечников, М. Пирогов, П. Семенов-Тянь-Шанський, Ф. Струве, К. Тімірязєв, митрополит Євгеній (Болховітінов), відомі письменники П. Вяземський, І. Гончаров, В. Жуковський, Л. Толстой, І. Тургенєв та інші.

В 1848 р. при університеті засновано хірургічну клініку В. О. Караваєва, де оперував також М. І. Пирогов (містилася на першому поверсі). У січні 1847 р. в актовому залі концертував Ф. Ліст, тут відбувалися виставки передвижників.

1852 р. при університеті заснували Центральний архів для давніх актів західних губерній.

У 1861 - 1919 рр. щомісяця видавалися "Университетские Известия", працювало 10 наукових товариств: дослідників природи, фізико-математичне, фізико-хімічне, хірургічне, історичне Нестора-літописця, юридичне. В 1883 р. було засновано університетську медичну клініку (бульвар Т. Шевченка, 17). 1880 р. в університеті було проведено випробування першої в світі системи одночасного телеграфування і телефонування по одному й тому ж дроту (винахідник Г. Г. Ігнат'єв).

У 1915-1916 рр. університет було евакуйовано в Саратов, в 1919 - 1920 рр. до університету були приєднані Вищі жіночі курси, Київський юридичний інститут та інші учбові заклади.

У 1919 р. учбовий заклад отримав нову назву - Київський університет. Протягом 1920 - 1932 рр. на базі університету функціонували інститути народної освіти ім. Драгоманова (до 1930), соціального виховання, професійної освіти, фізико-хіміко-математичний. В 1933 р. університет відновили у складі 7 факультетів. У 1939 р. на честь 125-річчя від дня народження Кобзаря закладу присвоєно ім'я Т. Шевченка.

Напередодні Великої Вітчизняної війни університет був одним з найбільших наукових закладів країни і посідав третє місце серед університетів СРСР. Налічувалося 52 кафедри.

У 1942 - 1943 рр. Київський університет було злито з Харківським в Об'єднаний український університет і евакуйовано до м. Кзил-Орди Казахської РСР. Незважаючи на заповідані під час війни руйнування, в січні 1944 р. університет відновив свою діяльність (визволення Києва 6.11.1943). У 1949 р. функціонувало 12 факультетів. 1960 р. в університеті було відкрито факультет студентів закордонних держав. Указом Президента України у квітні 1994 р. університет отримав статус Національного.

У роки війни студенти, викладачі, співробітники університету вступили до винищувального батальйону, що діяв на підступах до Києва, бійці полку билися з фашистськими загарбниками на і на інших фронтах, партизанських загонах, підпіллі. На честь загиблих на головному фасаді корпусу встановлено пам'ятний знак. Університет, як навчальний заклад було евакуйовано, у 1944 році зайняття відновлені.

У різний час університет закінчили видатні вчені і діячі культури: біохімік О. М. Бах, мікробіолог і епідеміолог Д. К. Заболотний, математики М. Г. Чеботарьов і О. Ю. Шмідт, терапевт Ф. Г. Яновський, історик Є. В. Тарле, геолог П. А. Тутковський, юрист А. Я. Вишинський, винахідник у галузі зварювання М. М. Бенардос, мистецтвознавець М. Ф. Біляшівський, вчені-медики М. Д. Стражеско, В. М. Іванов, фізик А. П. Александров (з 1975 р. - президент АН СРСР), математик М. М. Боголюбов, письменники М. П. Старицький, М. Т. Рильський, А. П. Свидницький, В. І. Самійленко, Я. Івашкевич, М. О. Булгаков, О. Є. Корнійчук, композитори М. В. Лисенко, Л. М. Ревуцький, М. А. Завадський, революціонер М. С. Урицький та ін. Тут навчалися художник М. М. Ге,

письменник К. Г. Паустовський, вчений-медик О. О. Богомолець.

У жовтні 1835 р. при університеті створено Тимчасовий комітет для дослідження старожитностей у Києві - перше в місті наукове історико-краєзнавче товариство. До його складу входили у різний час ректори університету М. Максимович, К. Неволін, В. Цих, професори — С. Зенович, проректор С. Орнатський (секретар), митрополит Київський і Галицький Євгеній (Болховітінов), археологи М. Берлинський, К. Лохвицький, О. Ставровський та ін. Того ж року комітет ухвалив рішення про створення музею київських старожитностей при університеті, до якого археолог К. Лохвицький передав усі знайдені ним під час досліджень в історичному ядрі Києва археологічні пам'ятки. Офіційний дозвіл на відкриття музею отримано у березні 1837 (пізніше перетворений на археологічний музей). В різні роки ним завідували К. Лохвицький, О. Ставровський, А. Линниченко, В. Антонович та ін.

1845 р. функції комітету передали Тимчасовій комісії для розгляду давніх актів — науковій археографічній державній установі, організованій 1843 при канцелярії Київського, Подільського і Волинського генерал-губернатора. Діяла до 1921 р. на базі університету, потім увійшла до складу Археографічної комісії ВУАН. Містилася в центральній частині будинку університету на четвертому поверсі, над бібліотекою. Великі засідання відбувалися в актовій залі. Ініціаторами створення комісії виступили М. Максимович і генерал-губернатор Д. Бібіков. Голови: М. Писарев, М. Судієнко, М. Юзефович, В. Вельямінов-Зернов, В. Іконников; віце-голови - С. де Шодуар, М. Іванишев; головні редактори: М. Іванишев, В. Антонович, М. Владимирський-Буданов, М. Ясинський. Впродовж свого існування комісія скомплектувала величезні колекції цінного актового і документального матеріалу, головним чином з історії Правобережної України, які зберігалися в Центральному архіві давніх актів, заснованому у 1852-1854 рр. Архів розміщувався у великій залі університету та в чотирьох кімнатах на третьому поверсі (аудиторії № 328 і 329). Комісія видала ряд важливих матеріалів з української історії, археології, палеографії, картографії тощо. Членами комісії були відомі вчені, краєзнавці, громадсько-політичні і культурні діячі: В. Антонович, М. Берлинський, М. Василенко, М. Владимирський-Буданов, С. Голубев, М. Довнар-Запольський, В. Завитневич, М. Іванишев, В. Іконников, І. Каманін, В. Кордт, М. Костомаров, П. Куліш, О. Лазаревський, П. Лебединцев, О. Левицький, М. Максимович, І. Малишевський, А. Метлинський, П. Павлов, М. Петров, М. Стороженко, В. Щербина та ін.

У 1851-1864 рр. при університеті працювала Комісія для опису губерній Київського навчального округу, що зробила значний внесок у дослідження природи та економіки України. В її діяльності брали участь професори К. Кесслер, П. Рогович, Р. Траутфеттер та ін.

У 1871 – 1876 рр. тут діяв Південно-Західний відділ Російського географічного товариства, створений з метою вивчення географії, етнографії, економіки і статистики України. Голови - Г. Галаган, з травня 1875 - В. Антонович. У діяльності товариства брали участь відомі вчені, громадсько-політичні діячі, зокрема члени київської Старої Громади: В. Беренштам, Ф. Вовк, М. Драгоманов, П. Житецький, О. Лашкевич, М. Лисенко, О. Русов, П. Чубинський та ін. Відділ видав два томи «Записок» (1874—75), історичні пісні В. Антоновича і М. Драгоманова (1874—75), твори М. Максимовича у 3-х томах (1876—80); У 1874 р. було організовано III Археологічний з'їзд у Києві (відбувся в цьому корпусі), Згідно з Емським указом 1876 р., товариство було ліквідоване за звинуваченням в «українофільстві».

У 1873 – 1921 рр. проводилися засідання Історичного товариства Нестора - літописця - наукового громадського формування, заснованого у 1873 р., з 1921 до 1933 рр. - при ВУАН. Товариство очолювали в різний час історики В. Антонович, М. Василенко, М. Владимирський-Буданов, М. Дашкевич, В. Іконников, О. Лазаревський. Займалося переважно дослідженнями з історії, археології, архівознавства, етнографії, літератури, культури й мистецтва України і Росії, проводило читання публічних лекцій, брало участь в організації III (1874) і XI (1899) Археологічних з'їздів у Києві. Видавало журнал «Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца» (1879—1914, вийшло 24 вип.), опублікувало

низку тематичних наукових збірників, джерельний матеріал з історії українського козацтва, соціально-економічних і правових відносин в Україні тощо.

У 1861 – 1919 рр. щомісячно виходили «Университетские известия», де друкувалися праці викладачів і кращих студентів, матеріали, які висвітлювали різні сторони діяльності навчального закладу. Головними редакторами журналу в різні часи були: В. Незабитовський, С. Ходецький, В. Іконников, А. Лобода.

В середині 1880-х рр. в університеті налічувалось близько 20 музеїв та навчальних кабінетів. Основу найстаріших його музеїв - Ботанічного, Зоологічного, Геологічного складали надходження від Кременецького ліцею і Віленського університету. Так само після передачі у 1834 р. колекцій з Віленського університету, Уманського, Луцького та Почаївського училищ виник нумізматичний кабінет. Вже в день урочистого відкриття до Київського університету надходять археологічні колекції з розкопок стародавнього Києва разом з планами і мапами до мінералогічного кабінету - колекція мінералів та інших експонатів. Зібрання старожитностей університету згодом перетворилося на перший у Києві археологічний музей, що на початку ХХ ст. мав більш як 11 тисяч одиниць зберігання. І хоча від них вціліло дуже мало, натомість збереглися традиції створення і використання музейних колекцій, що інтегровані в навчальний та науковий процеси як база для якісної освіти.

На третьому поверсі корпусу на даний час розміщені кілька музеїв.

Музей історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка засновано 28 грудня 1966 року, відкриття його експозиції відбулося 21 листопада 1978 року. Експозиційна зала (340 кв.м) розташована у приміщенні колишньої католицької церкви університету і має два рівні. Експозиція складається з семи тематичних розділів, що відображають історію розвитку Київського університету від 1834 року до сьогодення. Музей прикрашають меморіальні кабінети всесвітньо відомих вчених: хіміка С.М. Реформатського та біолога С.Г. Навашина, а також студентські парти і реконструкція хімічної лабораторії ХІХ ст.

Утворення Зоологічного музею розпочалось зі збирання колекцій Зоологічного кабінету Волинського ліцею у м. Кременці (нині: Україна, Тернопільська обл.). На його основі у 1834 р. створено Зоомузей Київського університету. Він є одним із найстаріших природничих музеїв України і унікальним науково-навчальним закладом. Протягом існування Зоологічного музею у ньому працювали всесвітньо відомі біологи В.Г. Бессер, А.Л. Андржейовський, О.Ф. фон-Міддендорф, К.Ф. Кесслер, О.О. Ковалевський, О.М. Паульсон, М.В. Бобрецький, О.О. Коротнев, В.К. Совинський, В.О. Караваєв, С.Ю. Кушакевич, Ф.Г. Добржанський, Л.А. Шелюжко, М.С. Образцов, праці яких увійшли до скарбниці світової науки. У Музеї зародилися і розвинулись відомі наукові школи із систематики, ембріології, порівняльної анатомії, генетики. Діяльність відомих українських зоологів новішого часу В.М. Артоболевського, О.Б. Кістяківського, О.П. Корнєєва, М.А. Войнственського, Л.О. Смогоржевського та багатьох інших нерозривно пов'язана із Зоологічним музеєм.

Археологічний музей є науковим підрозділом Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заснований рішенням Вченої ради історичного факультету і відкритий 29 жовтня 1987 року як складовий елемент системи наукової і освітньої діяльності в університеті, а також з метою поповнення обліку, наукового опрацювання і збереження державної частини Музейного фонду України, популяризації надбань національної та світової культурної спадщини. Музей не є юридичною особою і належить до державних відомчих музеїв, що діють у складі вищого навчального закладу, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України.

В головному корпусі розміщено також Міжфакультетський лінгвістичний науково-навчальний музей. Колекція фонозаписів мовами світу, започаткована у 1950-і рр. професором А. Білецьким і доцентом Т. Міщенко, була перезаписана й розширена у 1970-і рр. доцентом К. Тищенком, який тоді ж став створювати фонд планшетів-ілюстрацій до читаних ним курсів мовознавчих дисциплін. Від 1978 р. відбувалися щорічні виставки цих фондів, які привабили численних відвідувачів. За наказом ректора на базі експонатів цих

виставок 1992 р. створено перший у світі Лінгвістичний навчальний музей, про що було повідомлено 165 університетів світу. 2001 р. під час відзначення Європейського року мов музей набув статусу міжфакультетського. Завідує музеєм його засновник, нині професор кафедри Близького Сходу К. Тищенко.

Тарас Шевченко і університет

З університетом тісно пов'язана біографія Тараса Шевченка, чийм ім'ям названий учбовий заклад.

У другий приїзд в Україну (1845–1847) Т. Шевченко почав працювати у Тимчасовій комісії для розгляду давніх актів у Києві, яка діяла в найтіснішому зв'язку з Київським університетом, складалася майже виключно з університетських викладачів і згодом розмістилася у Червоному корпусі університету. У цей же час Шевченко робить низку замальовок Києва, зокрема й Червоного корпусу Київського університету. Він працював у комісії півтора роки (до березня 1847 р.) та отримував платню за свою роботу — 12 руб.50 коп. щомісяця.

У одному з листів М. Костомарову Тарас Шевченко писав про своє бажання працювати у Київському університеті: «Коли б то Бог дав мені притулитися до університету, дуже добре було б...».

27 листопада 1846 р. Тарас Шевченко подає заяву на ім'я попечителя Київського навчального округу про зарахування на посаду вчителя малювання у Київському університеті, на яку його затвердили 21 лютого 1847 р. Але через кілька тижнів після призначення його заарештували за участь у Кирило-Мефодіївському товаристві та за рукописний збірник поезій «Три літа» і дали один із найсуворіших вироків: десять років солдатської служби з заборобою писати та малювати.

26 лютого (за старим стилем) 1861 р. Тарас Шевченко помер. В університет того ж дня надійшла телеграма «Помер Тарас». В університетській домовій церкві Св. Володимира у Червоному корпусі одразу ж відслужили громадську панахиду. Під час перепоховання поета студенти Київського університету на своїх плечах несли домовину. Учасники тих подій, на той час студенти університету — М. Драгоманов, М. Стрицький, В. Антонович, П. Житецький, Т. Рильський, П. Косач.

До творчої спадщини Тараса Шевченка у другій половині XIX ст. - початку XX зверталися такі вихованці та викладачі Київського університету: В. Антонович, М. Драгоманов, С. Єфремов, М. Дашкевич, В. Доманицький, Д. Чижевський, О. Грушевський, П. Филипович, М. Зеров, О. Дорошкевич. У 1918 р. вихованець університету Микола Біляшівський ініціював придбання для Київського національного музею двох портретів намальованих Т. Шевченком у 1859 р.: Михайла Максимовича та його дружини.

5 березня 1939 року Київському державному університету, у дні святкування 125-річчя з дня народження поета присвоєно ім'я Тараса Григоровича Шевченка. 6 березня того ж року навпроти Червоного корпусу Київського університету відкрито пам'ятник Тарасу Шевченку.

1939 року було опубліковано Перший шевченківський збірник в університеті — «Пам'яті Т. Г. Шевченка. Наукові Записки».

У столітні роковини пам'яті Тараса Шевченка 17 травня 1961 р. при вході до Червоного корпусу встановлено пам'ятну дошку із зображенням поета.

Того ж року було відкрито кабінет, що функціонує тепер, як навчальна лабораторія шевченкознавства Інституту філології Київського університету.

20 травня 1961 року Постановою Ради Міністрів УРСР заснована Республіканська премія імені Т. Г. Шевченка, з 2000 р. вона носить назву Національна премія України імені Тараса Шевченка. З того часу більше 70 випускників університету отримали звання лауреата цієї премії, як відомі діячі науки, культури, літератури та мистецтва.

З 1989 р. в університеті запроваджена премія імені Тараса Шевченка за наукові досягнення представників Київського університету «за вагомі наукові дослідження, які сприяють розвитку гуманітарних та природничих наук, утверджують високий авторитет університетської науки на міжнародному рівні». Урочисте нагородження переможців відбувається у березні до дня народження Тараса Шевченка

11. Відомості про сучасний стан об'єкта:

Розташування об'єкта і його роль у навколишньому середовищі	Розташований в кварталі, який вміщує територію Ботанічного саду ім. академіка Олександра Фоміна і обмежений вулицями Володимирською, Л. Толстого, бульваром Т. Шевченка, Назарівською та Симона Петлюри; в історичному середмісті, в місцевості «Нова Будова» („Новое строение”). Міститься в межах: • Центрального історичного ареалу, визначеного Історико-містобудівним опорним планом у складі Генерального плану м. Києва на період до 2020 року, затвердженого рішенням Київської міської ради від 28.03.2002 № 370/1804; • Зона регулювання забудови I категорії (рішення Виконкому Київської міської Ради народних депутатів № 920 від 16.07.1979, розпорядження Київської міської державної адміністрації № 979 від 17.05.2002, схема до додатку I). • в межах пам'ятки містобудування місцевого значення „Вулиця Володимирська та вулиця Терещенківська” (наказ Міністерства культури України від 14.08.2013 № 757, охоронний № 927-Кв). Відіграє значну роль у формуванні історичного середовища вулиці Володимирської та прилеглих вулиць і скверу Є головним елементом історичного ансамблю Київського університету.
Ландшафт	Ландшафт ділянки спокійний, з незначним ухилом від вулиці Л. Толстого вздовж Володимирської.
Опис об'єкта	Архітектура будинку вирішена в стилістиці пізнього класицизму і була розрахована на огляд як з прилеглих вулиць, так зі схилів Печерської височини. Тому будівля вирішена монументально, без малих членувань та дрібного декоративного оздоблення. Загальна площа об'єкту - 30282.6 кв. м. У плані — замкнений прямокутник з внутрішнім двором (загальні розміри 146 x 115 м). З боку вулиці Володимирської фасадна частина будівлі має три поверхи, периметральні корпуси — чотири, на підвалах. Перший поверх, він же цокольний, невисокий, рустований, четвертий поверх розташований на рівні фриза. Цегляний, тинькований, пофарбований ззовні у червоний (стіни) і чорний (чавунні деталі) кольори, знадвору — у жовтий і білий деталі). Цоколь на рівні підвалу облицьовано сірим гранітом. Дах вальмовий, бляшаний. Симетрична композиція побудована на двох взаємоперпендикулярних осях — головній і другорядній. Головна вісь закріплена портиком чолового фасаду і центральним ризалітом на тильному, другорядна — лучковими проїздами у двір на бічних фасадах. Раціональне внутрішнє розпланування спирається на кільцеву систему широких коридорів, які у головному і тильному крилах освітлюються з боку двору, у поперечних — проходять по осі крила між двома рядами приміщень. Коридори перекрито хрещатими склепіннями, приміщення підвалу, цокольного поверху, вестибюль, центральний сходовий вузол, зали на третьому поверсі — хрещатими, коробовими і зімкнутими склепіннями (на рівні підвального та цокольного поверху частково збереглися склепіння періоду 1830-40-рр.). У більшості приміщень тепер перекриття пласкі. Парадні розпашні сходи спираються на повзучі арки, в їх

систему вписано спуск на цокольний поверх у вигляді бічних одномаршових сходів. Вертикальні зв'язки між поверхами забезпечують ще десять дво-, тримаршових сходових кліток, дві з яких пов'язані з т. зв. професорським (ліворуч) і клінічним (праворуч) входами на флангах чолового фасаду, всі інші - зі входами на бічних і дворових фасадах.

Архітектурне вирішення головного корпусу має лаконічний і монументальний характер, побудований на контрасті фасадних площин, рівномірно членованих ритмом прямокутних і аркових (на третьому поверсі) вікон та великого іонічного ордера висотою у два поверхи. Нижній (цокольний) поверх оброблено по периметру великим дощаним рустом, другий і третій з гладенько тинькованими поверхнями розділено горизонтальним поясом, що включає підвіконня аркових вікон, декоровані колонкоподібними балясинами. Четвертий поверх з невеликими прямокутними прорізами утворює своєрідний фриз під розвиненим вінцевим карнизом, прикрашеним чорними чавунними модульйонами (на чоловому фасаді фризові вікна відсутні). Заглиблені в нішки вікна не мають обрамлень. Композиція головного фасаду - центрально-осьова, вісь виділена масивним восьмиколонним портиком іонічного ордера, колони якого містяться на високих постаментах (висота цокольного поверху) і підтримують профільований антаблемент з аттиками та трикутним фронтоном. В полі аттику вміщено напис «Київський національний університет імені Тараса Шевченка», викладено позолоченими літерами. В трьох середніх інтерколумніях портика влаштовано прохід, якому передують вісім східців, фланкованих торшерами. До головного входу підводять також бічні у чверть кола в плані пандуси.

За портиком - головний вхід до учбового закладу з центральними сходами. Два додаткові входи містяться праворуч та ліворуч від парадної вхідної групи.

Пластика фасаду базується на горизонтальних (профільовані карнизи, рустування стінової площини першого поверху) та вертикальних (пілястри стіни портика, високі віконні напівціркульні отвори третього поверху та прямокутні другого поверху, балясини підвіконних фільонів третього поверху) членуваннях. Додатковим акцентом є використання чорного кольору чавунних капітелей та кронштейнів вінчаючого карнизу на загальному червоному тлі фасаду.

Рішення західного (тильного) фасаду, який має атиковий, четвертий поверх, більш пластичне, пов'язане з природними формами Ботанічного саду. Його композиція побудована на взаємозв'язку центрального та бічних напівціркульних ризалітів, які створюють основну тектоніку та відображують структурну побудову. Центральний ризаліт збагачений пілястрами композитного ордера на висоту другого-третього поверхів, завершений трикутним фронтоном, в тимпані якого вміщено дату-«1834». Бічні напівціркульні ризаліти оздоблені тричвертними колонами іонічного ордера в міжвіконних простінках об'ємів. Колони підтримують масивний антаблемент з аттиками. Вертикальне та горизонтальне членування цього фасаду аналогічне головному.

Північний та південний фасади отримали по два бічних широкі ризаліти та широкі наскрізні проїзди до внутрішнього замкнутого подвір'я, які закриті залізними ґратами геометричного та

	рослинного малюнку, пофарбовані у чорний колір. Фасади внутрішнього двору роздіблені, але архітектурно пов'язані між собою і з фасадами зовнішнього периметру будівлі. Завдяки трьом ризалітам з арковими віконними прорізами звернутий до Ботсаду фасад відзначається виразнішим архітектурним рішенням. На бічних ризалітах виступають півкруглі апсиди, що вказують на місця первісних храмових зал (тепер — приміщення спортзали і музею). Міжвіконні апсиди на рівні другого - третього поверхів оформлено півколонами іонічного ордеру, що несуть повний антаблемент, завершений аттиковою стінкою. Прямокутний у плані центральний ризаліт увінчано трикутним фронтоном, оформлено, замість колон, пілястрами того ж самого ордеру. Бічні фасади з ризалітами на кінцях і центральними лучковими отворами в'їзду на подвір'я вирішено простіше, без застосування ордеру. Фасади внутрішнього парадного двору архітектурно пов'язані з фасадами зовнішнього периметра. Рустовану поверхню першого поверху подовжують огорожі з арковими входами та лучковою брамою, що під прямим кутом прилягають до боків фасаду. В архітектурі широко застосований метал (чавунні капітелі колон, модульони карнизу, ліхтарі, перед портиком на високих п'єдесталах, огорожі сходів тощо). Оздоблення інтер'єрів відзначається простотою і стриманістю архітектурного декору. Парадні приміщення — вестибюль, сходову клітку, аванзалу і зали третього поверху збагачує застосування колон, пілястр, карнизів своєрідно трактованих ордерів: доричного - у вхідній групі, коринфського - в актовій залі. Надзвичайно ефектний вигляд має анфілада довгих коридорів, розчленованих ритмом хрещатих склепін та підпружних арок. Особливий інтерес представляють автентичні ґрати тримаршевих сходових кліток, розташованих у південно-західній та північно-східній частині корпусу, що звернутий у бік Ботаничного саду. Архітектурне оздоблення центральної сходової клітки, вестибюлю III поверху, актової зали, Мистецького салону відноситься до періоду 1940-1950-х рр.
Перебудови, втрати й історичні нашарування	В результаті пожежі 1932 р. знищено дах та дерев'яні склепіння над аванзалом та актовою залом. В результаті відновлення циліндричне склепіння над аванзалом було замінено плоским, трицентрового абрису. В аудиторії з бібліотечною залом пологі хрестові склепіння замінені плоским залізобетонним перекриттям. Втрати 1941-1943 рр. В результаті пожеж зазначеного періоду було втрачено більш 50% (до 70%) цегляної кладки, первісні інтер'єри будівлі. Проект відновлення і реконструкції складений у 1944 - 1945 рр. під керівництвом архітектора, професора П. Ф. Альошина. Автори проекту витримали первісний характер архітектури та композиції з максимальним пристосуванням до сучасних потреб. Відхилення від первісного вигляду наявні лише в західній частині, де в центральному ризаліті дворового фасаду додано дві сходові клітки. Запроектовано та виконано четвертий, мансардний поверх на дворових фасадах по периметру будівлі. Для освітлення цього поверху у фризі, що звернутий до Ботаничного саду, пророблені додаткові віконні отвори. До центрального ризаліту західного крила з боку двору додано симетричні об'єми

	сходових кліток. Окремі пошкоджені конструктивні елементи (сходи, перекриття) виконано з залізобетону. Частина перекриттів - дерев'яні підвісні по металевим фермам, у коридорах виконано підвісні склепіння, над сходами центрального входу – залізобетонні напівпідвісні перекриття. Виконано також нову покрівлю і дерев'яні стропила. Підлогу у парадному вестибюлі відновили з чавунних плит. В радянські часи в будинку проводилися поточні ремонтні та реставраційні роботи. Наприкінці 1990-х рр. (до 1998 р.) проведена реконструкція деяких інтер'єрів парадних приміщень (вестибюль, актова зала, зали вченої ради). У вестибюлі та центральних сходах, що ведуть з нього на верхні поверхи покладено нову підлогу з мармурових плит (замість чавунних плит), зали оздоблені архітектурними деталями, розетками. У період 2006-2009 рр. було розібрано вхідний дерев'яний тамбур головного входу, замінене дверне заповнення, головний фасад по вул. Володимирській був поновлений ремонтними роботами. З 2006 по 2012 рр.- заміна усіх дерев'яних віконних заповнень на металопластикові.
Наявність творів мистецтва та їх опис	Творів мистецтва (малярства, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва), які перебувають окремо на обліку як пам'ятки або щойно виявлені об'єкти культурної спадщини немає. На західній стіні головного вестибюлю розташований кольоровий вітражний триптих на тему поезій Т.Г. Шевченка. Автор-художник В.Задорожний. 1964 р. Становить художню цінність як витвір відомого українського митця. Ліворуч від головного входу, на стіні вестибюлю вміщено два живописні панно: зображення Тараса Шевченка та князя Володимира Великого. Вони були виконані наприкінці 1990-х рр. українськими художниками – Петром і Валерієм Басанцями. На стінах коридорів II і III поверхів, біля відповідних факультетів, вміщено портрети ректорів й викладачів університету. Живопис сучасний, художньої цінності не становить. У нішах приміщення їдальні у цокольному поверсі вміщено живописні сучасні панно, які не мають художньої цінності. У внутрішньому подвір'ї встановлено три бюсти на гранітних п'єдесталах - українським поетам В. Симоненку, М. Рильському та М. Максимовичу. Автори – арх. Рачковська Л.М.
Опис території об'єкта	Територія головного корпусу університету як сучасного навчального закладу визначена черговим кадастровим планом і складається з внутрішнього замкнутого двору-каре, утвореного крилами будівлі і зовнішньої території навколо корпусу. До її меж на сьогодні не входить домоволодіння за адресою вул. Володимирська, 62 (територія Публічної бібліотеки (Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського), вул. Льва Толстого, 14(колишня метеорологічна станція, зараз-ресторан «Маріо»), а також територія Київської клінічної лікарні № 18 (колишні університетські клініки). У внутрішньому дворі університету розбито доріжки, наявні зелені насадження, встановлено три бюсти на гранітних п'єдесталах; українським поетам В. Симоненку, М. Рильському та М. Максимовичу.

	Територію університету як пам'ятки архітектури та історії запропоновано визначити як спільну з двома сусідніми будівлями бібліотек по вулиці Володимирській, 58 та 62, які розташовані на первісній історичній території університетської садиби, а також є складовими пам'ятки історії національного значення «Комплекс споруд національного університету імені Тараса Шевченка». Ботанічний сад ім. академіка О.В.Фоміна на сьогодні перебуває на обліку як пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення з окремо визначеною територією. Зовнішня територія університету впорядкована, проходи, проїзди та доріжки заасфальтовані або покриті плиткою. В західній частині, за університетом, міститься невеликий сквер, засаджений деревами. Сквер відокремлений від території Ботанічного саду ім. академіка О.В.Фоміна пішохідною доріжкою, що поєднує вул. Л.Толстого з бульваром Т.Шевченка. У південно-західній частини території головного корпусу розташовуються будівлі хімічного факультету університету (вул. Л. Толстого, 12) і будівля науково-дослідної частини, які окремо на обліку не перебувають. По фронту вулиці Володимирської, праворуч та ліворуч від головного входу червоного корпусу, на його території, розташована цегляна огорожа XIX – 1940-і рр. з воротами, які є частиною університетського комплексу, але окремо на обліку не перебувають.
Загальна оцінка технічного стану об'єкта, дата, № акта технічного стану	За візуальним обстеженням загальний стан будівлі задовільний. Стан інженерних мереж пам'ятки: задовільний Стан зовнішніх архітектурно-конструктивних елементів: задовільний. Стан внутрішніх архітектурно-конструктивних і декоративних елементів: задовільний Фундаменти цегляні, стрічкові; цоколі цегляні, облицьовані гранітом, пофарбовані; відмостки мостіння дрібно розмірними елементами та гранітними плитами; стіни цегляні, поштукатурені, пофарбовані; покрівля та водозливні труби виконані з оцинкованої листової сталі.
Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання	Наявні інженерні мережі водо-, тепло-, газопостачання, телефонна, телевізійна, інтернет.
Дата і № довідки про майнову цінність об'єкта, найменування організації, яка провела оцінку, вартість в гривнях	Балансова вартість головного корпусу 5290175 грн. (інформація Університету)

12. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

Входить до комплексу споруд Національного університету імені Тараса Шевченка: Володимирська вул. 60, 58, 62, Бульвар Т.Шевченка, 14.

13. Територія об'єкта:

Площа	Відповідно до Чергового кадастрового плану площа території має близько 4732 м ²
Опис меж території	Територія пам'ятки – це земельна ділянка, на якій розташована

об'єкта (пам'ятки)	пам'ятка і яка пов'язана з нею історично і функціонально та забезпечує її збереження і функціонування як об'єкта культурної спадщини. Територію пам'ятки пропонується визначити у наступних межах: зі сходу - обмежити червоною лінією вулиці Володимирської, із заходу – включити ділянку скверу від західного фасаду до огорожі уздовж пішохідної доріжки, що проходить уздовж з ділянки Ботанічного саду ім. академіка О.В.Фоміна, з півночі територію пам'ятки обмежити червоною лінією бульвару Т. Шевченка та територією Київської міської клінічної лікарні по б-ру Т. Шевченка, 17 (первісно – Медичні клініки університету). З півдня територія проходить по червоній лінії вулиці Л. Толстого, оминаючи ділянку розташування будівлі № 14 (колишня метеорологічна станція університету, зараз- ресторан «Маріо») (див. креслення).
--------------------	--

14. Оцінка антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкта:

Якості об'єкта, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка	1. Головний корпус Університету св. Володимира був найбільшою цивільною спорудою свого часу в Києві. 2. Є видатною пам'яткою архітектури періоду класицизму, 3. Унікальний зразок будівлі, що зберегла первісне функціональне призначення як вищий навчальний заклад. 4. Належить до творчості відомого архітектора Вікентія Беретті та до професійної діяльності архітектора Олександра Беретті. 5. Став одним з визначальних чинників в містобудівному розвитку Києва, завдяки якому вперше було закріплено основи класицистичного архітектурного ансамблю. 6. Істотно вплинув на формування в середині XIX ст. архітектурного вигляду міста. 7. Вплинув на функціональну специфіку прилеглих кварталів, де в подальшому були споруджені будинки провідних учбових закладів міста. 8. Є прикладом високопрофесійної повоєнної відбудови за участю відомого архітектора Павла Альошина. 9. Пов'язаний з життям та діяльністю відомих діячів науки і культури України. Об'єкт відповідає критеріям, передбаченим п.7 (об'єкти культурної спадщини національного значення) „Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України від 27.11.2001 № 1760 (зі змінами). Відповідно до критеріїв, автентичними (враховуючі історичні нашарування) в пам'ятці архітектури та історії є: - місце розташування на центральній магістралі Києва та у комплексі споруд Київського університету; - роль об'єкту як історичної та архітектурної домінанти у навколишньому середовищі; - загальна об'ємно-планувальна схема в межах існуючої конфігурації плану (співпадає з історичною, крім сучасних добудов тамбурів з боку дворових фасадів) від фундаменту до завершення кромки карнизу, аттикова група головного фасаду; - композиційне, архітектурно-пластичне, стилістичне та декоративне вирішення фасадів, форми віконних і дверних прорізів; - історичне пофарбування у червоний колір;
--	--

А.В. (Підпис)

- металеві ґрати проїздів у внутрішній двір на північному та південному бічних фасадах (1950-і рр.),
- дві огорожі з воротами у двір, що прилягають до головного корпусу з північного та південного боків (цегляна кладка, форма, фактичні розміри, металеві решітки 1940-50-х рр.);
- чавунні ліхтарі на постаментах перед парадним входом;
- архітектурне та декоративне вирішення інтер'єрів періоду 1950-х рр. (склепіння, ліплення в залах, коридорах, їдальні);
- місце розташування сходових клітин та композиційних вузлів;
- збережені автентичні елементи металевих чавунних сходів у цокольному приміщенні флігельного об'єму (XIX ст.);
- металеві решітки бічних тримаршевих сходів у південно-західній та північно-східній частині корпусу, що звернутий у бік Ботанічного саду;
- вітражний триптих у центральному холі авторства художника В. Задорожного (1964 р.);
- функціональне використання будівлі

Відповідно до методичних рекомендацій, предметом охорони пам'ятки історії є матеріальне втілення історичної пам'яті про важливі історичні події або процеси, етапи розвитку історії та культури нації, суспільні явища, життя та діяльність відомих осіб.

Предметом охорони будівлі університету є:

- місце розташування на території кварталу, його акцентна роль в забудові вулиць Володимирської, Л. Толстого, бульв. Т. Шевченка, парку ім. Т. Шевченка;
- містобудівна роль в комплексі університету;
- розпланувальна та об'ємно-просторова композиція й матеріально-технічна структура, що сформувалася у період 1830-х – 1950-х рр. і збереглася до сьогодні;
- автентичні елементи оформлення екстер'єрів, форми віконних та дверних прорізів, архітектурний декор, аттикова група головного фасаду з колонами та пандусами;
- автентичні елементи оздоблення інтер'єрів періоду 1950-х рр. (склепіння, ліплення в залах, коридорах, їдальні);
- вітражний триптих у центральному холі авторства художника В. Задорожного (1964 р.)
- історична цінність об'єкта, безпосередньо пов'язаного з важливими історичними подіями та видатними особистостями, які зробили значний внесок у державний, соціальний, науковий та культурний розвиток країни знаходить своє відображення у матеріально-технічній структурі;
- функціональне використання будівлі

Цінність колекцій музеїв та бібліотечного зібрання університету визначається окремо фахівцями відповідного профілю.

15. Зони охорони пам'ятки:

Організація-розробник науково-проектної документації	Зона охорони пам'ятки не розроблялася
Дата розроблення науково-проектної документації	
Дата і номер документа	

Л. (Філіппов)

про затвердження науково-проектної документації	
Короткий опис меж зон охорони із зазначенням площі кожної зони	

16. Наявність науково-дослідної та науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
У Департаменті охорони культурної спадщини відсутні			

17. Дослідницькі й реставраційні роботи на об'єкті:

Найменування робіт	Рік проведення	Замовник	Виконавець	Підрядна організація
Реставраційне завдання на розробку науково-проектної документації на цегляний паркан будинку Київського університету	2011 р.	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	Проектна організація Інститут «УкрНДІпроектреставрація»	

18. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	-
Іконографічні матеріали	1. Схематичний план Старого Києва від 1240 до 1864 рр., що змальовує містобудівний розвиток міста 2. Позначення садиби університету на плані Києва. 1840-і рр. 3. Садиба університету. Фрагмент плану Києва. 1840-і рр. 4. Садиба університету та Ботанічного саду. 1840-і рр. 5. Позначення університету на плані Києва. 1846 р. 6. Позначення університету на плані Києва 1876 р. 7. Позначення університету на плані Києва 1896 р. 8. Позначення університету на плані Києва 1900 р. 9. Позначення університету на плані Києва 1913 р. 10. Позначення університету на плані Києва 1913 р. 11. Позначення університету на плані Києва 1918 р. 12. Позначення університету на плані Києва 1941 р. 13. Позначення університету на плані Києва 1943 р. 14. Позначення університету на схематичному плані Києва 1978 р. 15. Архітектор Вікентій Беретті 16. Архітектор Олександр Беретті 17. Проект університету з бічними флігелями. Не реалізований 18. Креслення головного фасаду університету. 1842 р. 19. Обмірне креслення головного фасаду університету. Кінець XIX ст. 20. Плани III і IV поверхів. Обмірні креслення. Кінець XIX ст. 21. План садиби університету св. Володимира з Ботанічним садом. Початок XX ст. 22. Архітектор Павло Альошин 23. Ескізний проект розбудови університетського містечка. Вигляд адміністративного корпусу в перспективі забудови

	вулиці Володимирської. 1945 р. Архітектор П. Альошин. Не реалізовано. 24. Університет в панорамі міста. Вигляд з боку вулиці Інститутської. 1850-і рр. 25. Загальний вигляд університету. Малюнок Т. Шевченка. 1846 р. 26. Вигляд університету з боку Ботанічного саду. Західний та південний фасади. Малюнок художника М. Сажина. 1840-і рр. 27. Вигляд університету в забудові міста. Вигляд з боку Бессарабської площі та Крутого узвозу. 1880-і рр. 28. Вигляд університету в забудові міста. Вигляд з боку Бессарабської площі та Крутого узвозу. Початок XX ст. 29. Вигляд з боку площі перед університетом до появи парку. Друга половина XIX ст. 30. Новозакладений Шевченківський парк. Фото 1870-х рр. 31. Вигляд університету з боку Терещенківської вулиці. Початок XX ст. 32. Вигляд в бік вулиці Л. Толстого. Кінець XIX ст. 33. Вигляд в бік вулиці Л. Толстого. 1930-і рр. 34. Вигляд в бік б-ру Т. Шевченка. Фото 1910-х рр. 35. Фрагмент головного фасаду. Художник М. Бурачек. 1910-і рр. 36. Панорамний вигляд університету зверху. Фото 1930-х рр. 37. Головний фасад. Вигляд після пожежі. Фото 1943 р. 38. Головний фасад. Вигляд після пожежі. Фото 1944 р. 39. Південний корпус. Вигляд після пожежі. Фото 1943 р. 40. Дворовий та бічний фасади. Вигляд з боку Ботанічного саду. Фото 1943 р. 41. Загальний вигляд після пожежі. Вигляд з тилового боку. Фото 1943 р. 42. Фрагмент головного фасаду. Парадний вхід. Фото 1940-х рр. 43. Сходова клітина південного корпусу зі слідами вибуху. Фото М. Грицяя. 1943 р. 44. Верхній марш парадних сходів. Фото М. Грицяя. 1943р. 45. Вестибюль після пожежі. Фото М. Грицяя. 1943 р. 46. Вигляд в процесі повоєнної відбудови. Початок 1950-х рр. 47. Фрагмент головного фасаду. Фото 1970-х рр. 48. Вітраж роботи художників –монументалістів А.Горської, О. Заливахи, Г. Зубченко, Г. Севрук, Л.Семикіної. 1964 р. (не зберігся) 49. Панорамний вигляд ансамблю. Вид зверху. Фото 1981 р.
Архівні матеріали	Державний архів м.Києва 1. ДАК. Ф.16, оп.469, спр.662 2. ДАК. Ф.19, оп.1, спр.802 3. ДАК. Ф.241, оп.2, спр.244 4. ДАК. Ф.Р-1246, оп.5, спр.24 5. ДАК. Ф.Р-1246, оп.5, спр.54 6. ДАК. Ф.Р-1246, оп.5, спр.44 7. ДАК. Ф.Р-330, оп.4, спр.286 8. ДАК. Ф.Р-330, оп.4, спр.321 9. ДАК. Ф.Р-6, оп.3., спр.2496 Державний архів Київської області (ДАКО) 10. ДАКО. Ф.1542, оп.1, спр.
Бібліографічні	1. Адресные и справочные книги «Весь Киев» на 1899-1916 года

2. Альошин П. Батько і син Беретті // Архітектура Радянської України.- 1938.- №3.-С.39-50
3. Биографический словарь профессоров и преподавателей имп. Университета Св. Владимира (1834-1884) / Под ред. В.С. Иконникова. - К., 1884
4. Бондаренко Р. Комплекс Університету св. Володимира комплекс (тепер Київський Національний університет імені Тараса Шевченка / Бондаренко Раїса, Федорова Лариса, Шевченко Лариса // Звід пам'яток історії та культури України : енцикл. вид. : у 28 т. ; Кн. 1, ч. 2. - С. 1631-1643
5. Буткевич В. Київ. Володимирська вулиця.-К.1999
6. Бутник-Сіверський Б.С. Архітектор В.І.Беретті в Києві. - Київ – Львів.- 1947
7. Владимирский-Буданов М. История императорского университета Св. Владимира. В 2-х т. - К., 1884
8. Грицай М. Будинок університету ім. Т.Г.Шевченка в Києві (пам'ятник архітектури ХІХ ст.) - К., 1959
9. Довідна книга «Київ» з пляном міста. 1930 рік.-К.1930
10. З іменем Святого Володимира. Київський університет у документах, матеріалах та спогадах сучасників. У 2-х кн. Упорядники: В.І. Ульяновський, В.А. Короткий. - К., 1994
11. Історія Київського університету. - К., 1994
12. Кальницький Михайло, Шевченко Лариса. Хімічні корпуси 2-ї пол. 19-поч.20 ст., в яких працювали відомі вчені. Вул. Л.Толстого, 12 // Звід пам'яток історії та культури України : енцикл. вид. : у 28 т.; Кн. 1, т.3.- С.1676
13. Киевский университет. Документы и материалы. 1834-1984.- К.1984
14. Мокроусова О. Архітектор Павло Альошин: відбудова університету // Києвознавчі читання: історичні та етнокультурні аспекти. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2014.-С.336–340
15. Мокроусова Е.Г. Роль архитектора Павла Алешина в сохранении и восстановлении памятников Киева // Послевоенное восстановление памятников. Теория и практика XX века. Материалы международной научной конференции 4–5 декабря 2014 г. - СПб, 2014.-С.145–153
16. Нариси історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка / В.В. Різун, М.С. Тимошик, А.Є. Конверський та ін. - К., 2004
17. Паспорт пам'ятника «Корпус Київського державного університету, де в 1845-1847 рр. працював Т.Г. Шевченко, в липні-вересні 1941 р. знаходився штаб винищувального батальйону викладачів і студентів Київського державного університету, пам'ятник на честь викладачів і студентів, які загинули під час Великої Вітчизняної війни». Вул. Володимирська, 60 / Упоряд. Свідерська Н.А., ст. науковий співробітник музею Т.Г. Шевченка. - 1981
18. Паспорт пам'ятника «Університет». Вул. Володимирська, 60 / Упоряд. Зуєва І.М., мистецтвознавець УСНРВУ Держбуду УРСР. - 1979
19. Попов П. М. Шевченко і Київський університет — К., 1964
20. Рудько М. П. Тарас Шевченко і Київський університет — Київ: Київський університет, 1959

	21. Сторчай О. Мистецька освіта в Київському університеті (1834 – 1924 рр.) / Оксана Сторчай. – К. : Щек, 2009 22. Шевченкознавство у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (1860–2003): Монографія. - Київ: Київський університет, 2004 23. Шевченко Лариса. Головний корпус, 1837-43. Вул. Володимирська, 60 // Звід пам'яток історії та культури України : енцикл. вид. : у 28 т.; Кн. 1, ч. 2.- С. 1643-1644
--	---

19. До паспорта додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Історичні матеріали (загальні види, креслення, фото). Анотовані окремо	12	XIX-XX ст.	Іконографічні матеріали
Історичні плани. Анотовані окремо.	14	XIX-поч. XX ст.	Іконографічні матеріали
План історичної садиби університету св. Володимира	1	1923-1925 рр.	Київський Окркомгосп
Черговий кадастровий план	1	2018 р.	Витяг з бази даних міського земельного кадастру
Фрагмент плану Києва з позначенням меж території пам'яток (пропонована)	1	2018 р.	Пропозиції до облікового паспорту КНМЦ по охороні, реставрації та використанню пам'яток історії, культури та заповідних територій
Проект меж території пам'ятки містобудування «Вулиця Володимирська-вулиця Терещенківська»	1	2013 р.	Науково-дослідний інститут пам'яткоохоронних досліджень
Обміри:			
Поверхові плани	4	2015 р.	Київське міське бюро технічної інвентаризації
Креслення фасадів (у разі потреби)			
Розрізи			
Фотофіксація:			
Фото загального вигляду будинку	6	2018р.	Денисов К.Ю.
Фото загального вигляду фрагментів	20	2018р.	Денисов К.Ю.
Фото деталей	3	2018р.	Денисов К.Ю.
Фото інтер'єрів (фрагменти)	35	2018р.	Денисов К.Ю.
Фото скульптурних бюстів на території внутрішнього двору	3	2018р.	Денисов К.Ю.
Фото меморіальних дощок та знаків	6	2018р.	Денисов К.Ю.

Паспорт склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Зав. відділом обліку пам'яток	Мистецтвознавець	Таругінова І.В.		2018 р.
Головний спеціаліст Київський науково-методичний центр по охороні, реставрації та використанню пам'яток історії, культури і заповідних територій	Історик, спеціаліст	Мокроусова О.Г.		

Генеральний директор Київського науково-методичного центру по охороні, реставрації та використанню пам'яток історії, культури і заповідних територій

С.М.Груздо

(ініціали, прізвище, підпис, печатка)

Керівник органу охорони культурної спадщини

Директор Департаменту охорони культурної спадщини

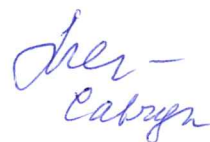
О.Д.Никоряк

(ініціали, прізвище, підпис, печатка)

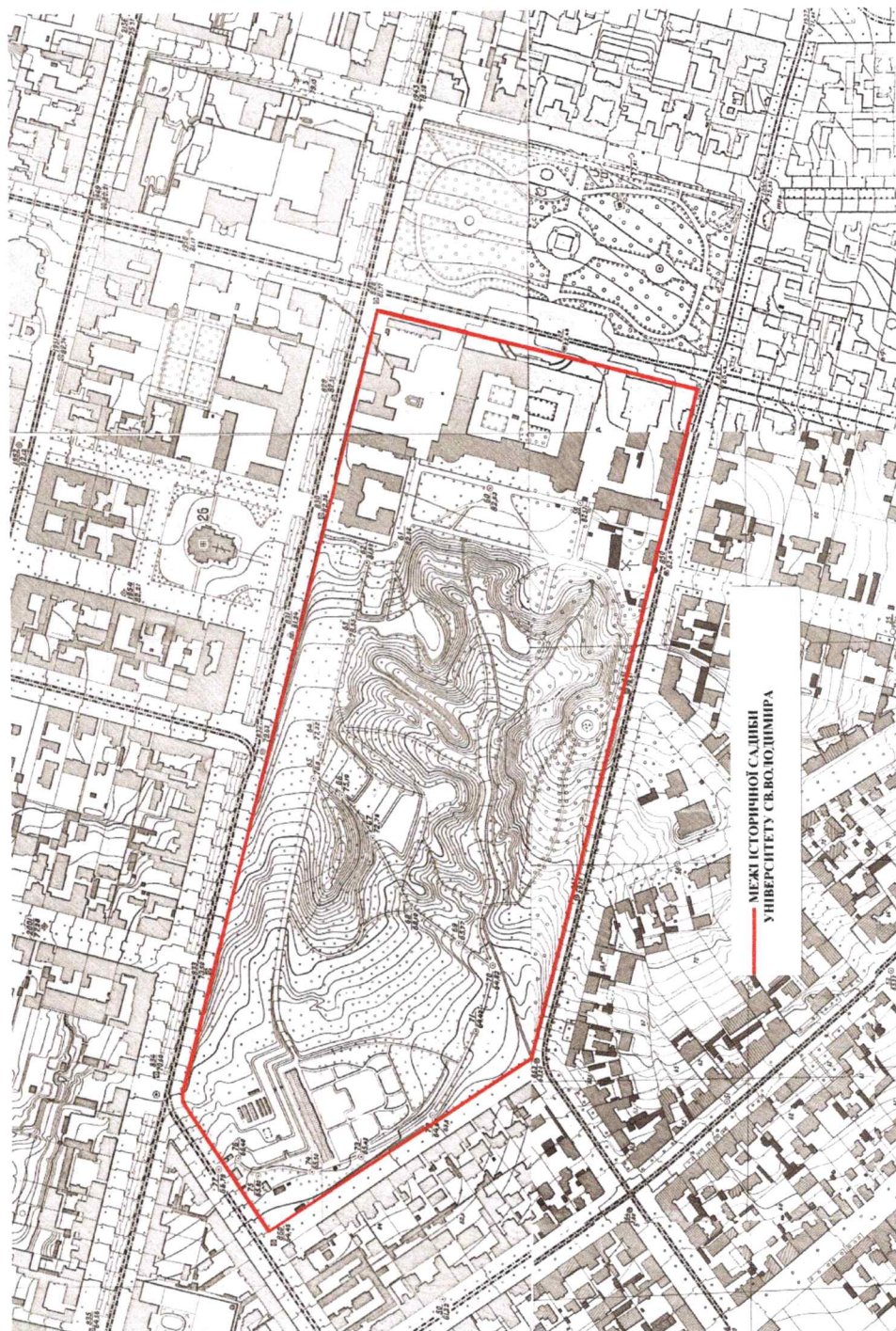

 (Финансирование)

 - Савчук

СХЕМИ ТЕРИТОРІЇ ПАМ'ЯТКИ

Межі історичної садиби Університету св. Володимира з території Ботанічного саду
на топоплані 1923-1925 рр.

М 1:2100

Зйомка Київського Округомгоспу

Експлікація складових пам'яток історії національного значення
"Комплекс споруд національного університету
імені Тараса Шевченка"

1. Університет. (вул.Володимирська, 60)
2. Публічна бібліотека. (вул.Володимирська, 62)
3. Бібліотека. (вул.Володимирська, 58)
4. Гімназія. (Перша Київська гімназія)
Буд. Т.Шевченка, 14

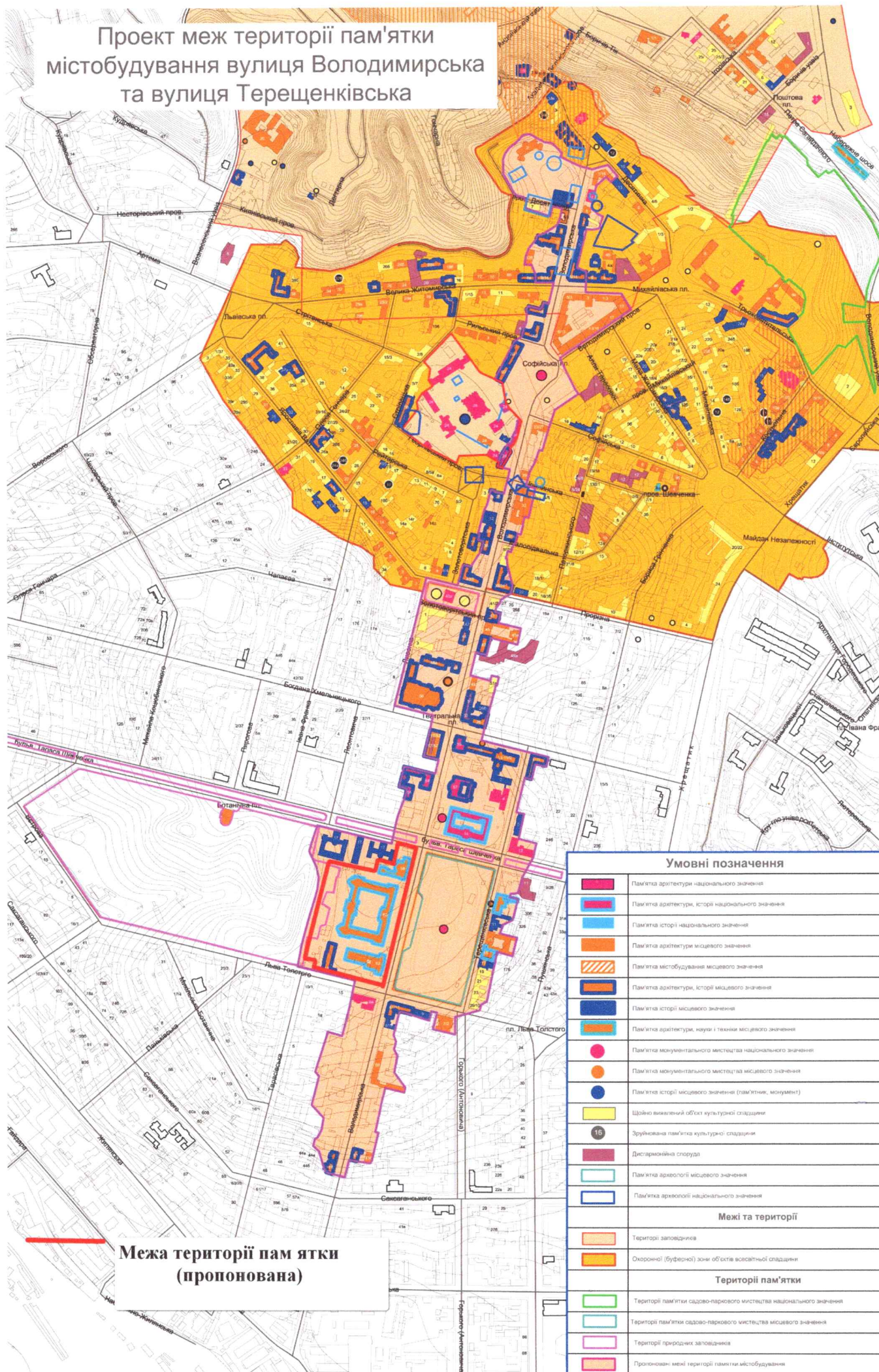
Пам'ятки:

- - архітектури національного значення
- - архітектури місцевого значення
- - історії національного значення
(у комплексі Університету)

МЕЖІ:

- Історичної садиби Університету
- території пам'яток (пропонована)

Проект меж території пам'ятки містобудування вулиця Володимирська та вулиця Терещенківська

Межа території пам'ятки
(пропонована)

Умовні позначення

	Пам'ятка архітектури національного значення
	Пам'ятка архітектури, історії національного значення
	Пам'ятка історії національного значення
	Пам'ятка архітектури місцевого значення
	Пам'ятка містобудування місцевого значення
	Пам'ятка архітектури, історії місцевого значення
	Пам'ятка історії місцевого значення
	Пам'ятка архітектури, науки і техніки місцевого значення
	Пам'ятка монументального мистецтва національного значення
	Пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення
	Пам'ятка історії місцевого значення (пам'ятник, монумент)
	Щойно виключений об'єкт культурної спадщини
	Зруйнована пам'ятка культурної спадщини
	Дисгармонія споруд
	Пам'ятка археології місцевого значення
	Пам'ятка археології національного значення
Межі та території	
	Територія заповідника
	Охоронної (буферної) зони об'єкта всесвітньої спадщини
Території пам'ятки	
	Території пам'ятки садово-паркового мистецтва національного значення
	Території пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення
	Території природних заповідників
	Пропоновані межі території пам'ятки містобудування

ЧЕРГОВИЙ КАДАСТРОВИЙ ПЛАН

Витяг з бази даних міського земельного кадастру від 07.06.2018р.

м. Київ, р-н Шевченківський

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Земельні ділянки, на які зареєстровано:

- 2 документ на право користування чи володіння
- 2 технічний звіт по інвентаризації

Спеціальні та кадастрові зони

76.009 - номери кадастрових кварталів

Межі районів

Зелені зони у відповідності до рішення КМР 19.07.2005

Масштаб 1:3000

Черговий план м. Києва ведеться з 1995 року

Виконавець: Шкут І В

Замовлення № 8919

АРХІВНІ ІЛЮСТРАЦІЇ

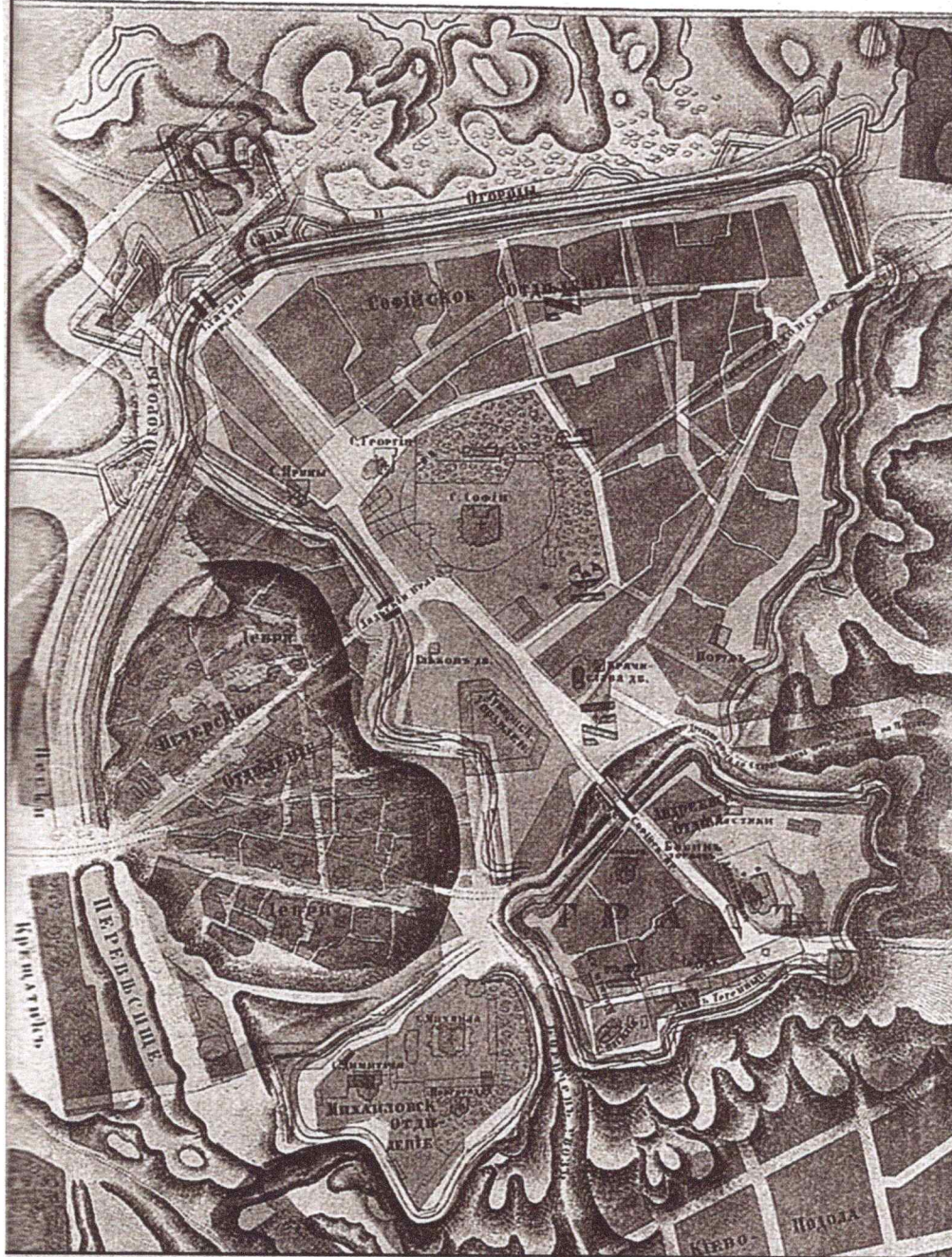
ПЛАНЪ СТАРАГО КІЕВА

*въ три разлічныя эпохи: до 1240 года означено серною краскою,
въ 1800 году показано зеленою краскою, а въ 1864 году—красною.
Составлено Николай Закревскій.*

1240 г.

1800 г.

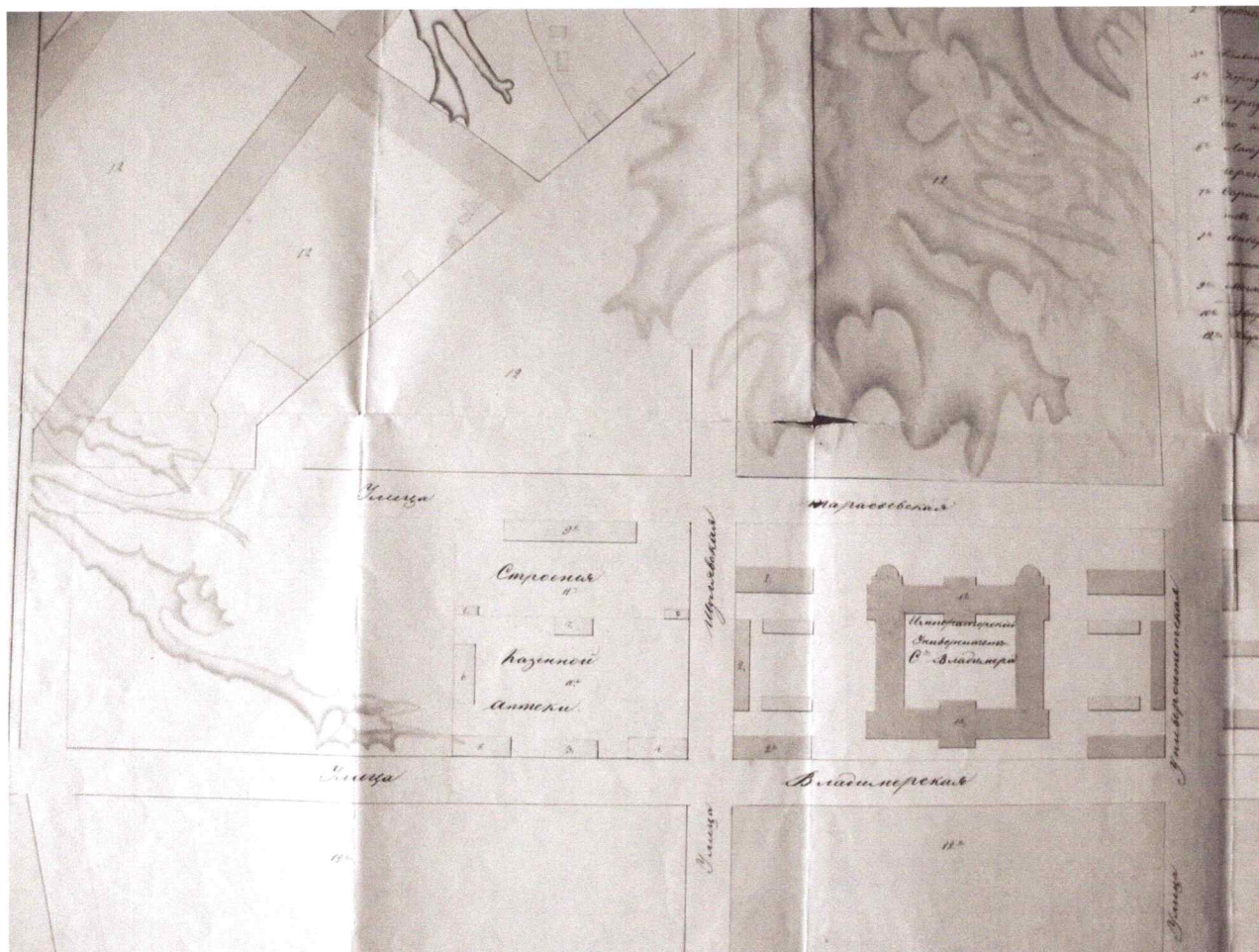
1864 г.

План Києва Н. Закревського,
показуючий розвиток міста з XIII по XIX в.

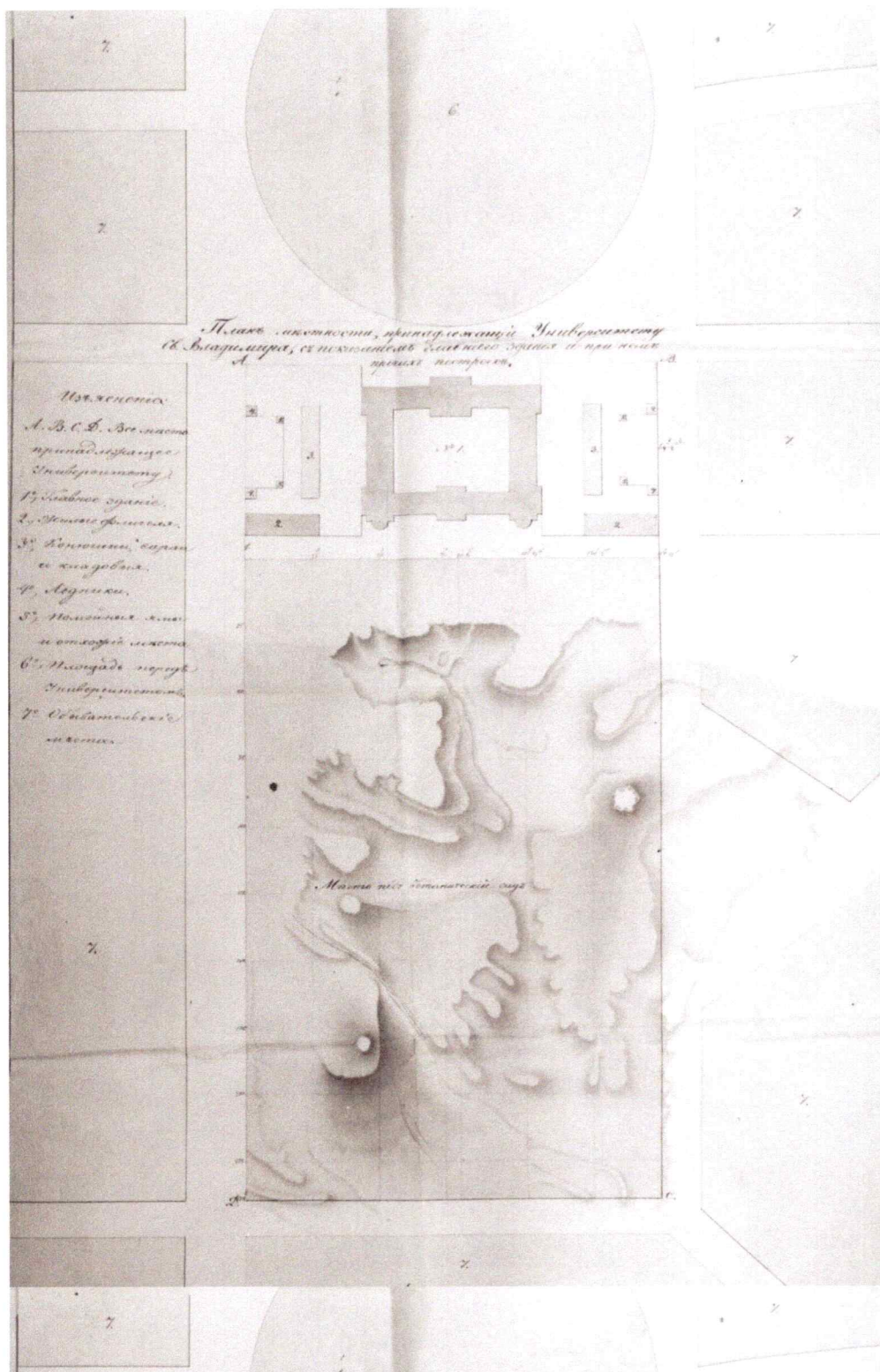
**Вул. Володимирська, 60
Університет**

1. Схематичний план Старого Києві від 1240 до 1864 рр., що змальовує містобудівний розвиток міста

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

3. Садба університету. Фрагмент плану Києва. 1840-і рр.

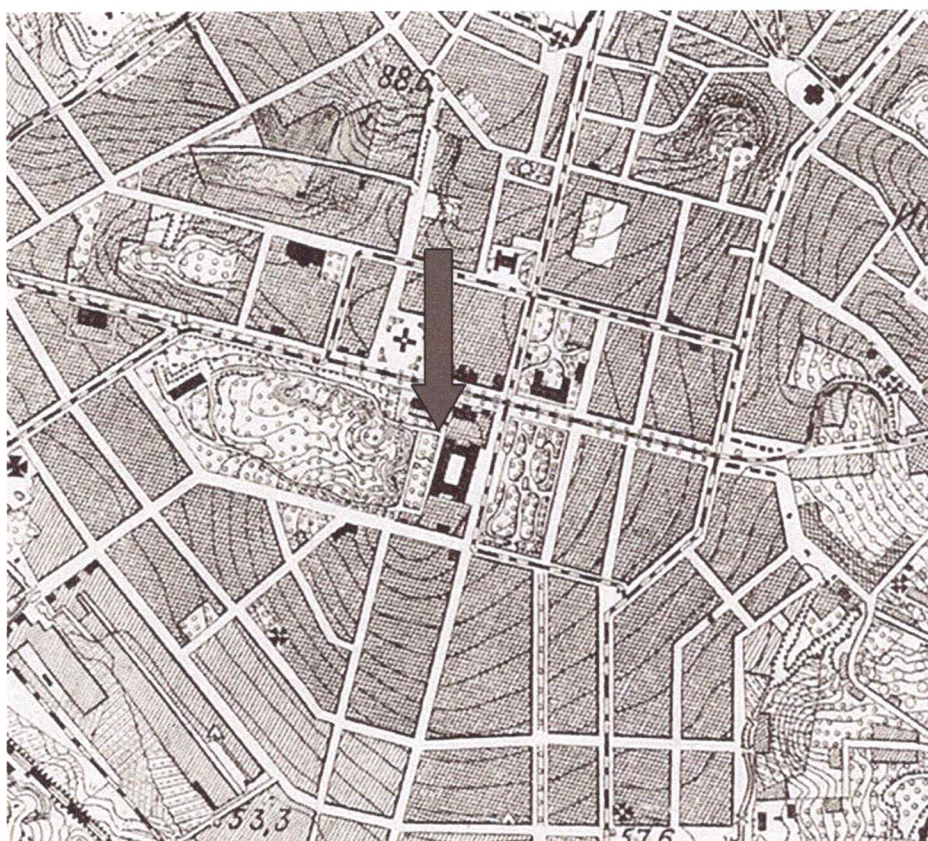
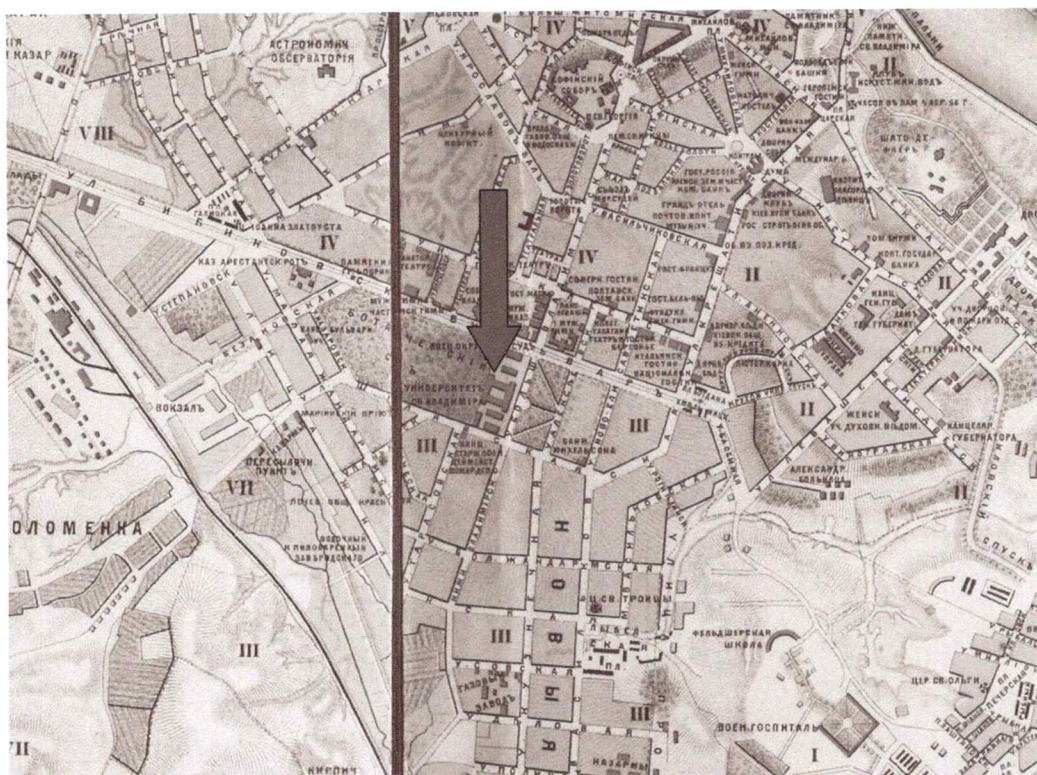
Вул. Володимирська, 60
Університет

4. План садиби університету з ботанічним садом. 1840-і рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

5. Позначення університету на плані Києва. 1846 р.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

6 – 7. Позначення університету на планах Києва 1876 та 1896 рр.

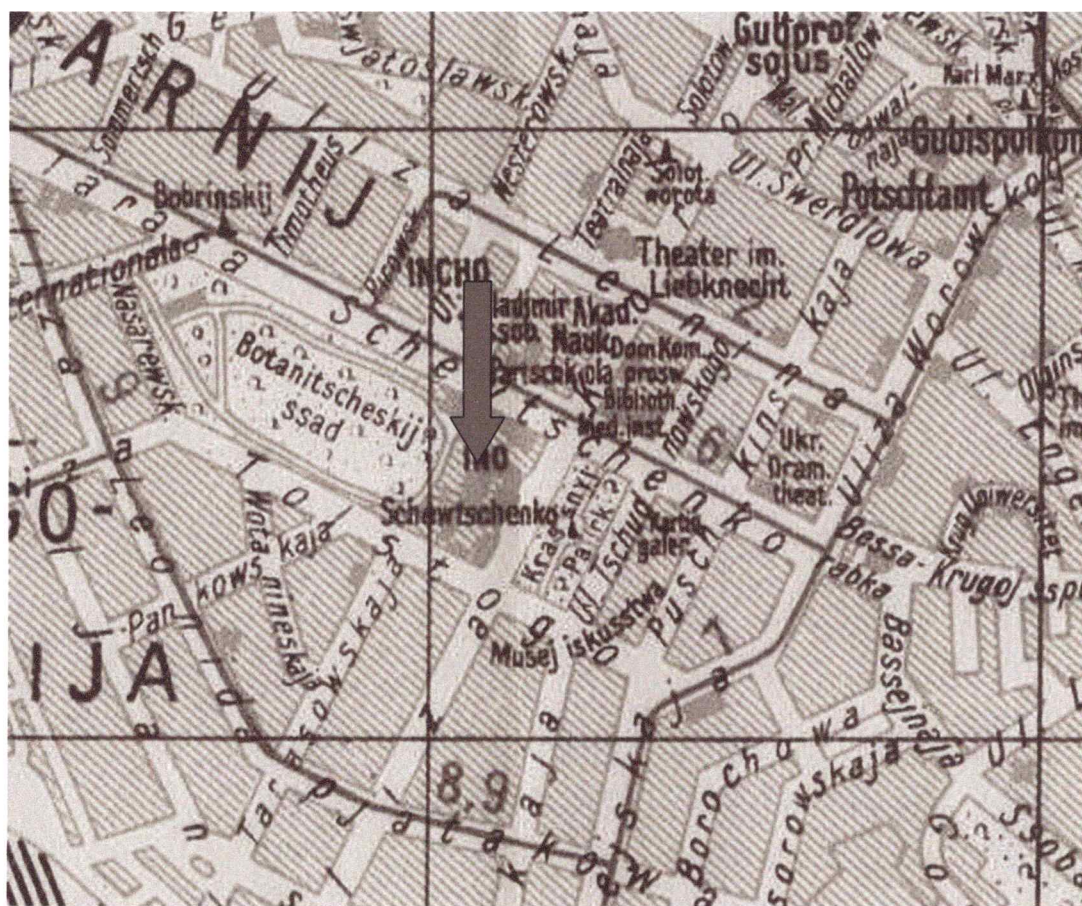
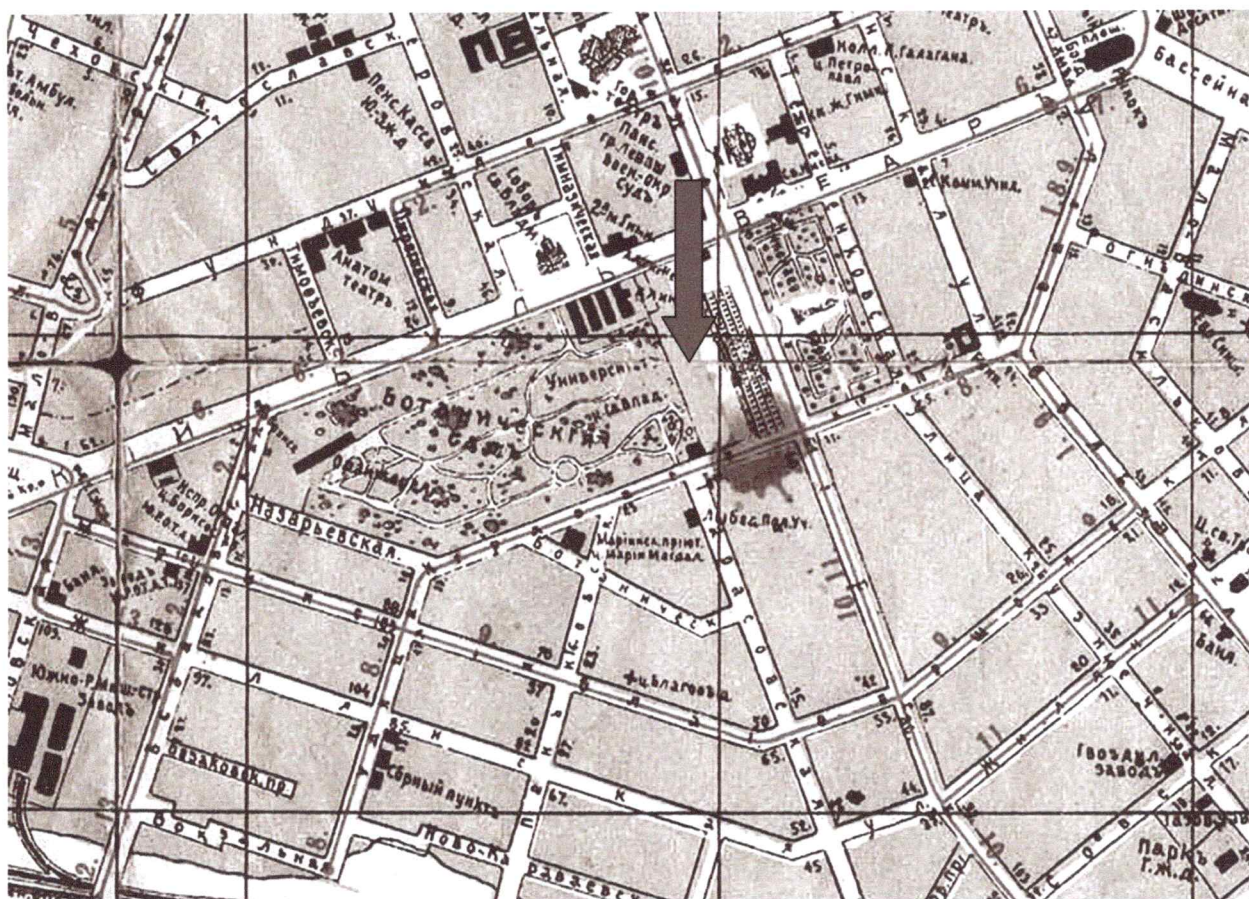
**Вул. Володимирська, 60
Університет**

8. Позначення університету на плані Києва 1900 р.

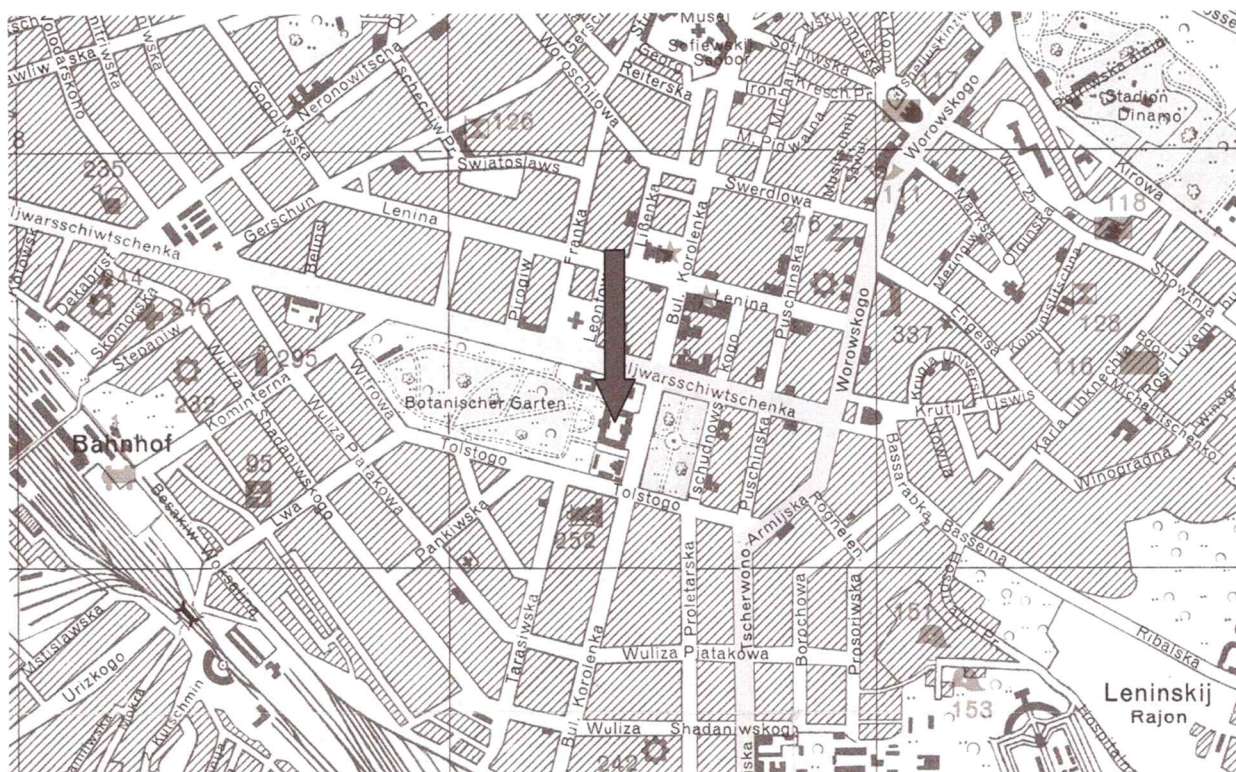
**Вул. Володимирська, 60
Університет**

9. Позначення університету на плані Києва 1913 р.

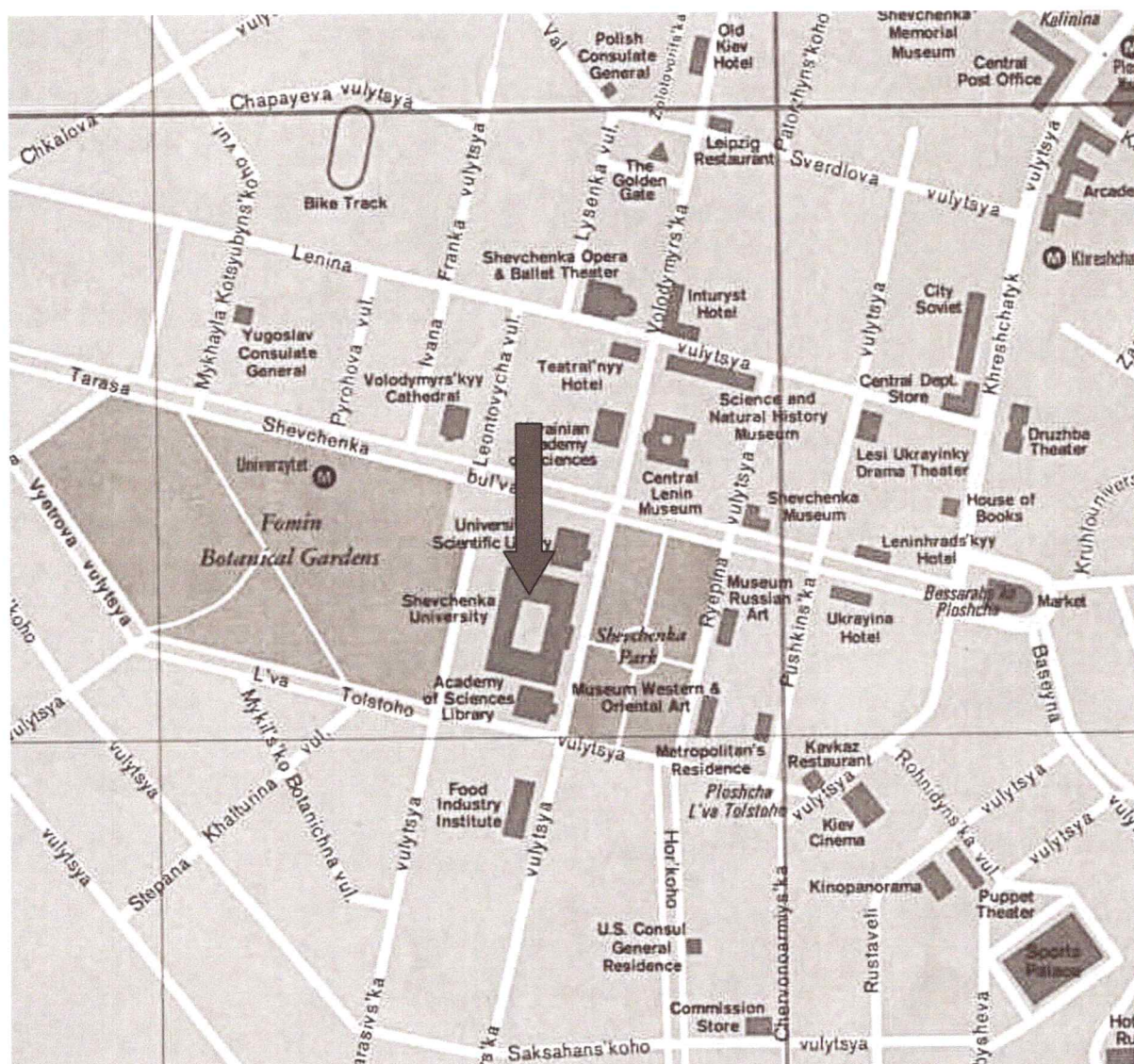
Вул. Володимирська, 60
Університет

10 – 11. Позначення університету на планах Києва 1913 та 1918 рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

12 - 13. Позначення університету на планах Києва 1941 та 1943 рр.

Вул. Володимирська, 60
Університет

14. Позначення університету на схематичному плані Києва 1978 р.

Вул. Володимирська, 60
Університет

15. Архітектор Вікентій Беретті

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

16. Архітектор Олександр Беретті

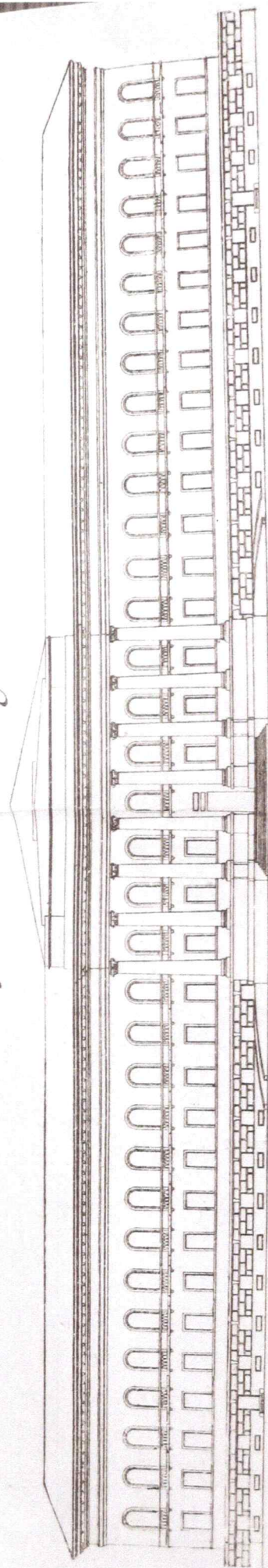
Вул. Володимирська, 60
Університет

17. Проект університету з бічними флігелями. Не реалізований

18. Креслення головного фасаду університету. 1842 р.

ТАБ. II.

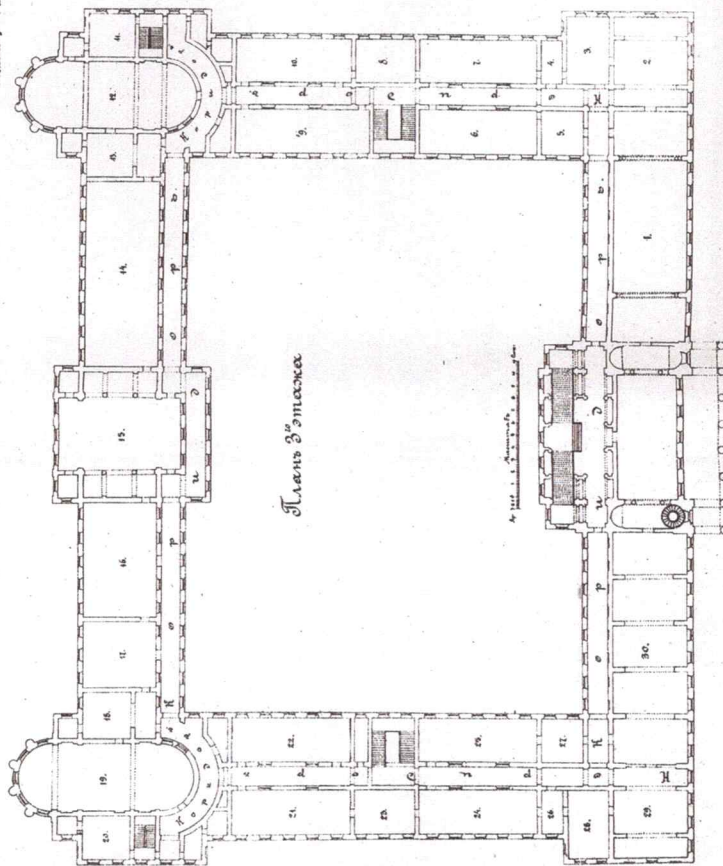
Цараторскій Университетъ Св. Владимира въ г. Киевѣ.
Фасады Главнаго Зданія.

Вул. Володимирська, 60
Університет

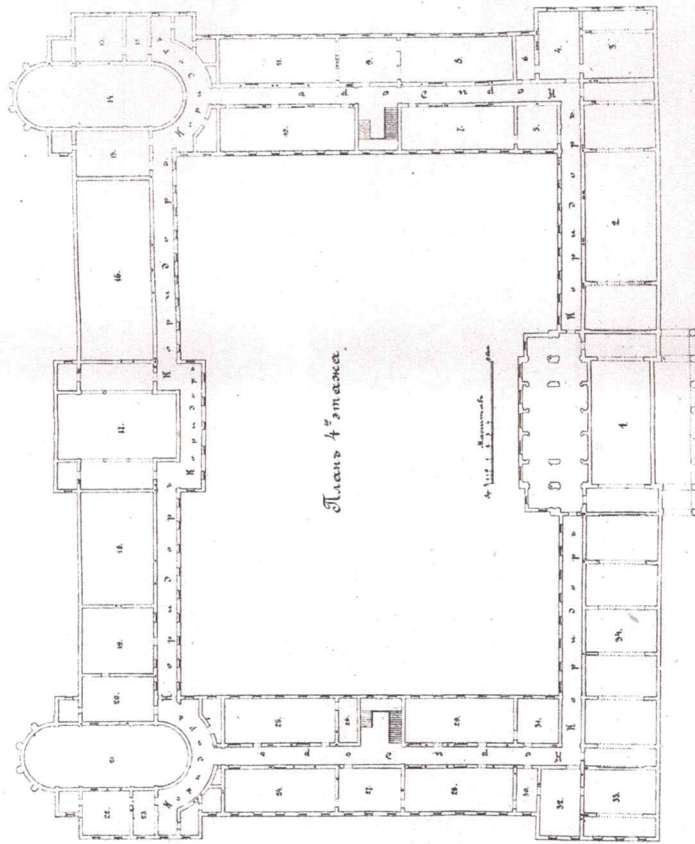
19. Обмірне креслення головного фасаду університету. Кінець XIX ст.

План VII.

План 3-го этажа

План VIII.

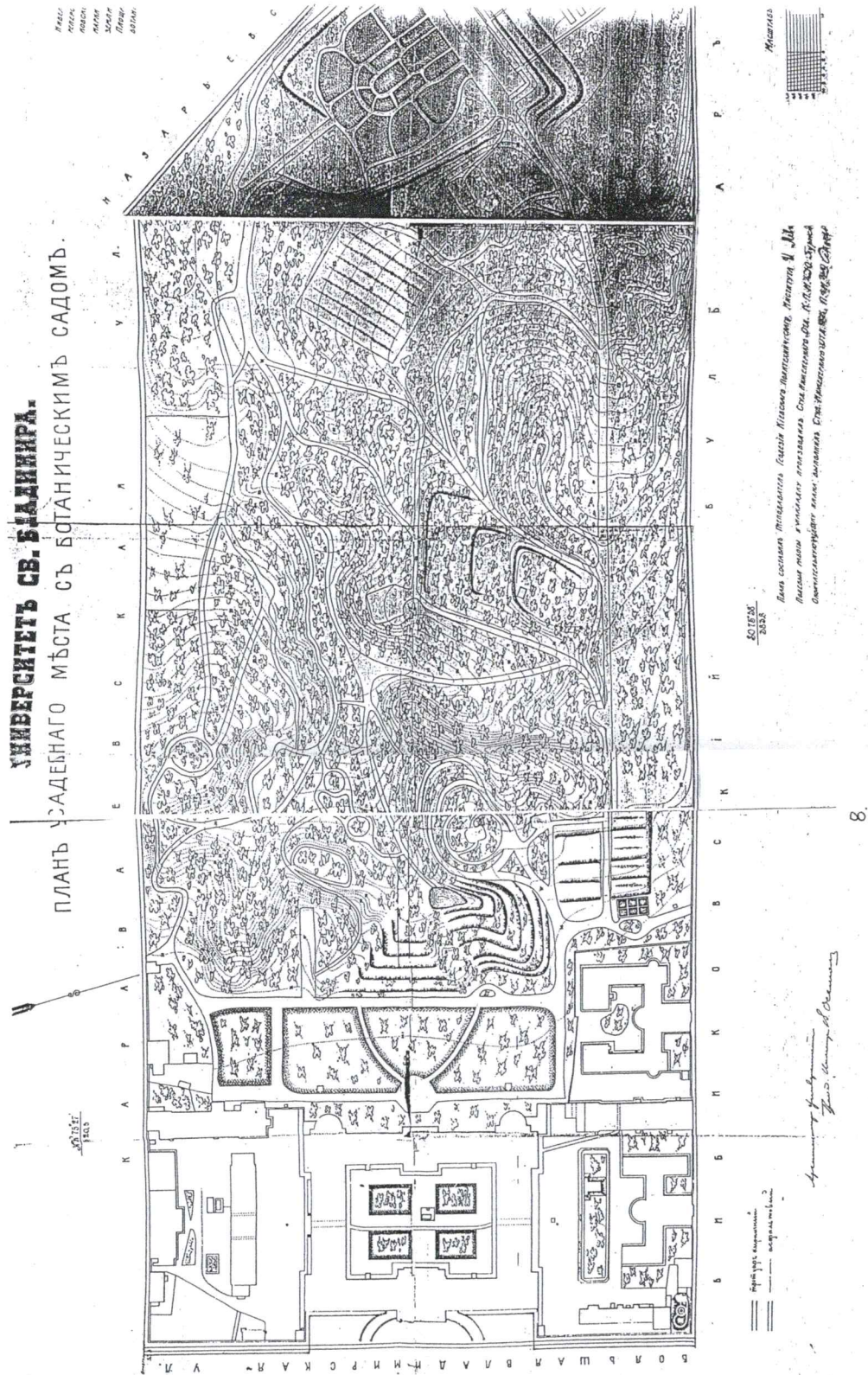

План 4-го этажа

Вул. Володимирська, 60

Університет

20. Плани III і IV поверхів. Обмірні креслення. Кінець XIX ст.

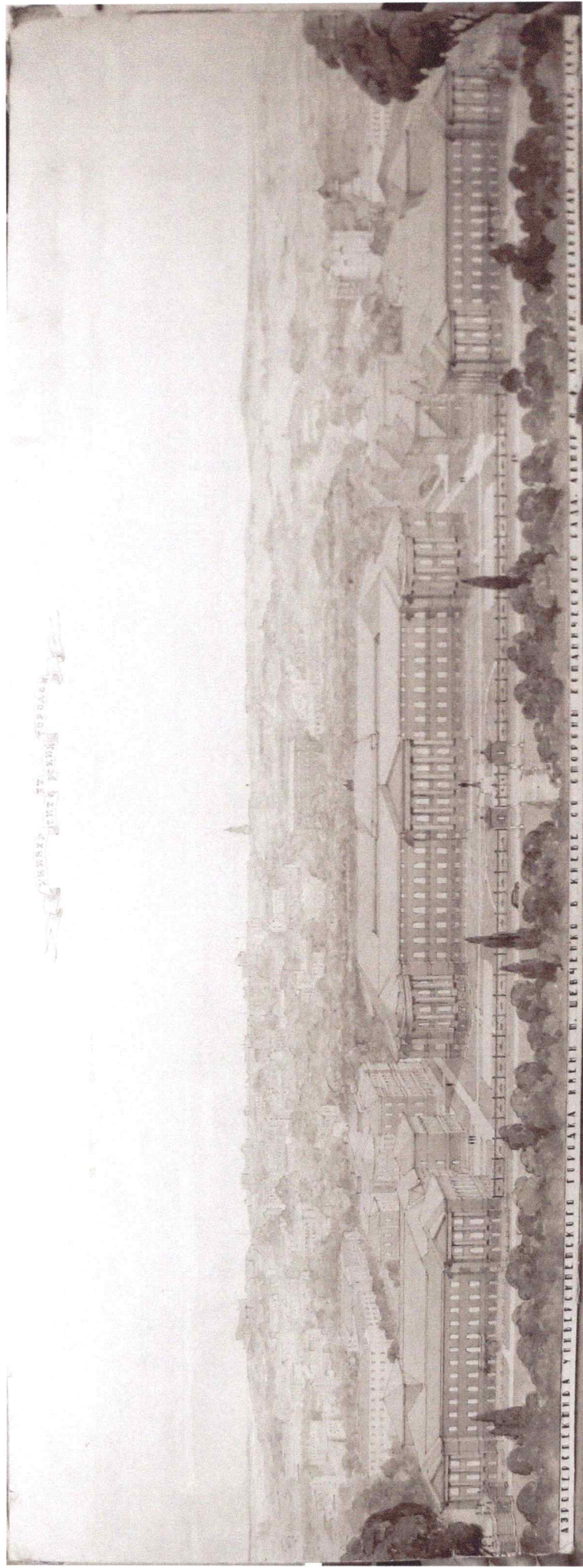
Вул. Володимирська, 60
Університет

21. План садиби університету св. Володимира з ботанічним садом. Початок XX ст.

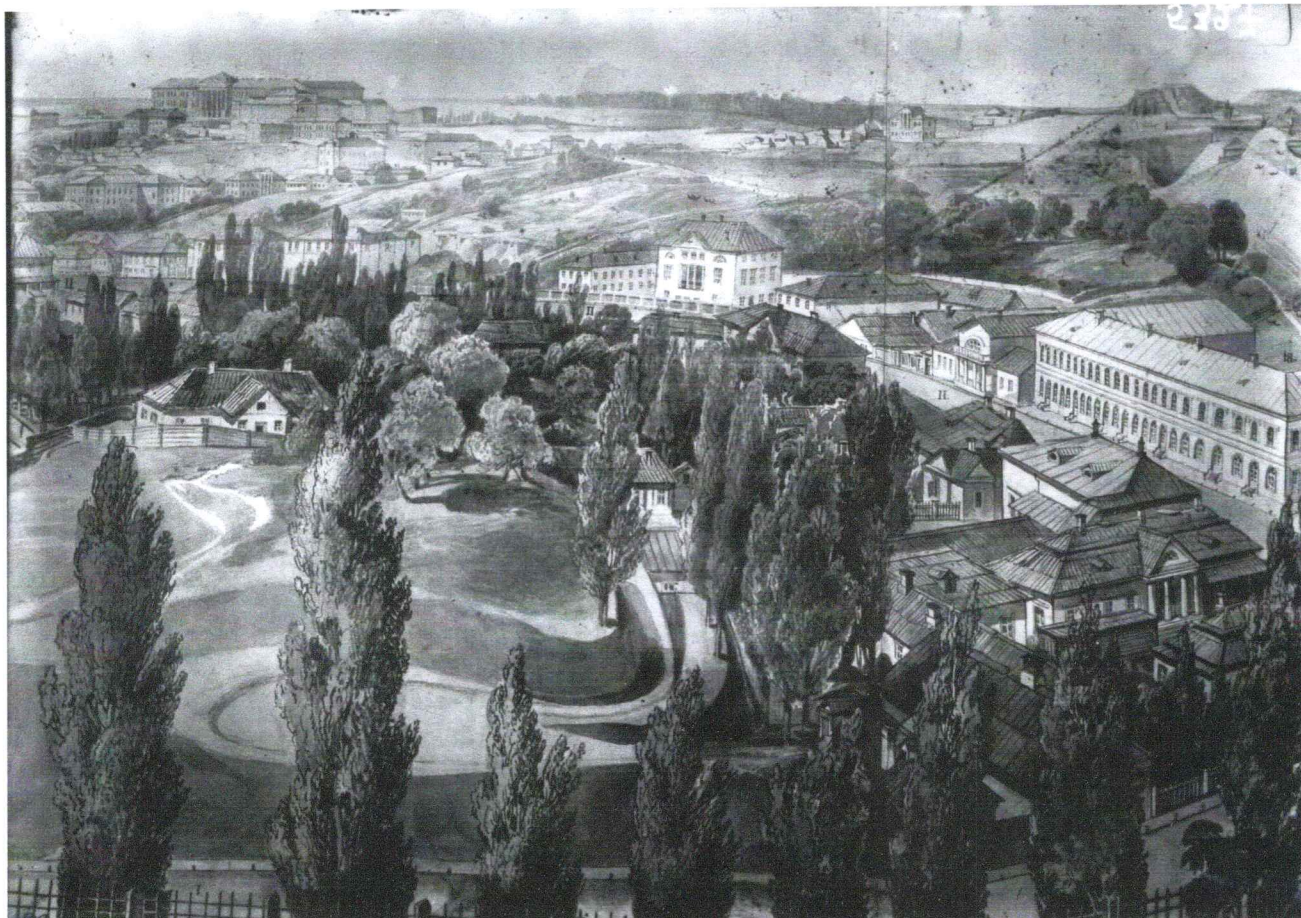
**Вул. Володимирська, 60
Університет**

22. Архітектор Павло Альошин

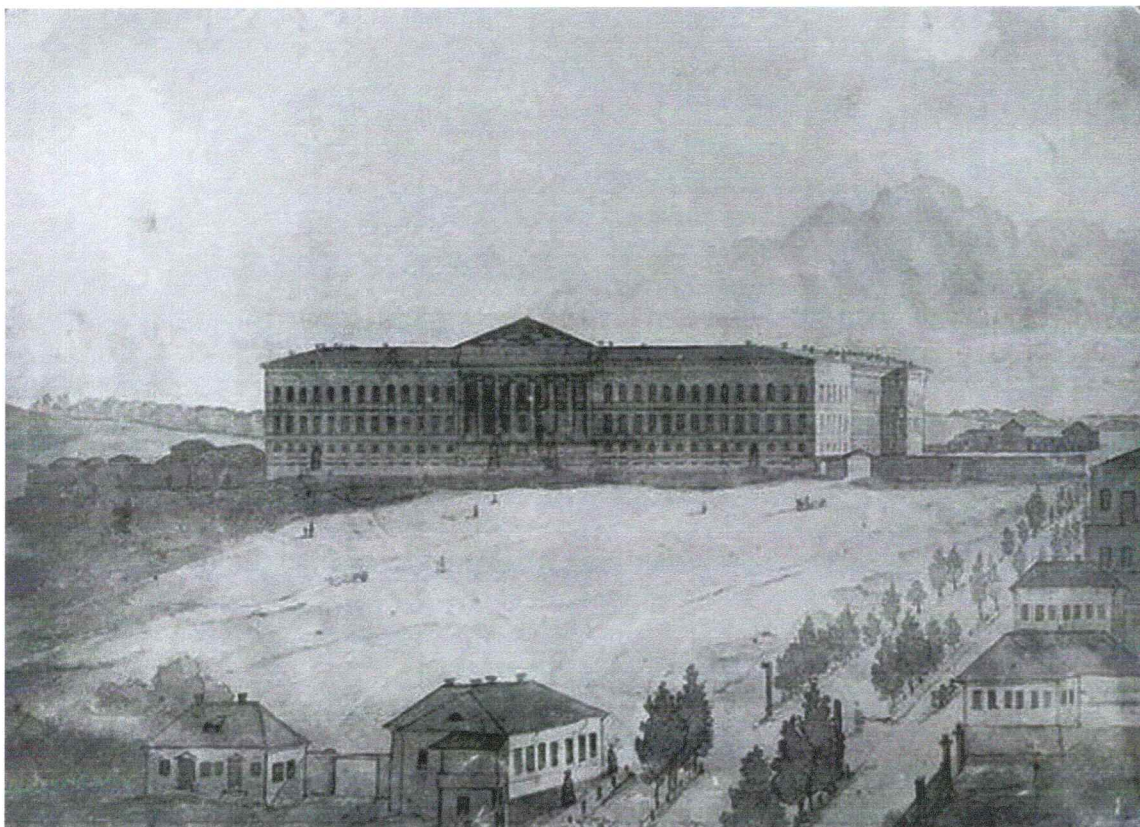
Вул. Володимирська, 60
Університет

23. Проект розбудови університетського містечка. Панорама. Архітектор П. Альошин. 1946 р. Не реалізовано

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

24. Університет в панорамі міста. Вигляд з боку вулиці Інститутської.
1850-і рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

25. Загальний вигляд університету. Малюнок Т. Шевченка. 1846 р.
26. Вигляд університету з боку Ботанічного саду. Західний та південний фасади. Малюнок художника М. Сажина. 1840-і рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

27 – 28. В забудові міста. Вигляд з боку Бессарабської площі та Крутого узвозу.

1880-і рр. та початок XX ст.

Київ

в середині XIX

Університет Св. Володимира.

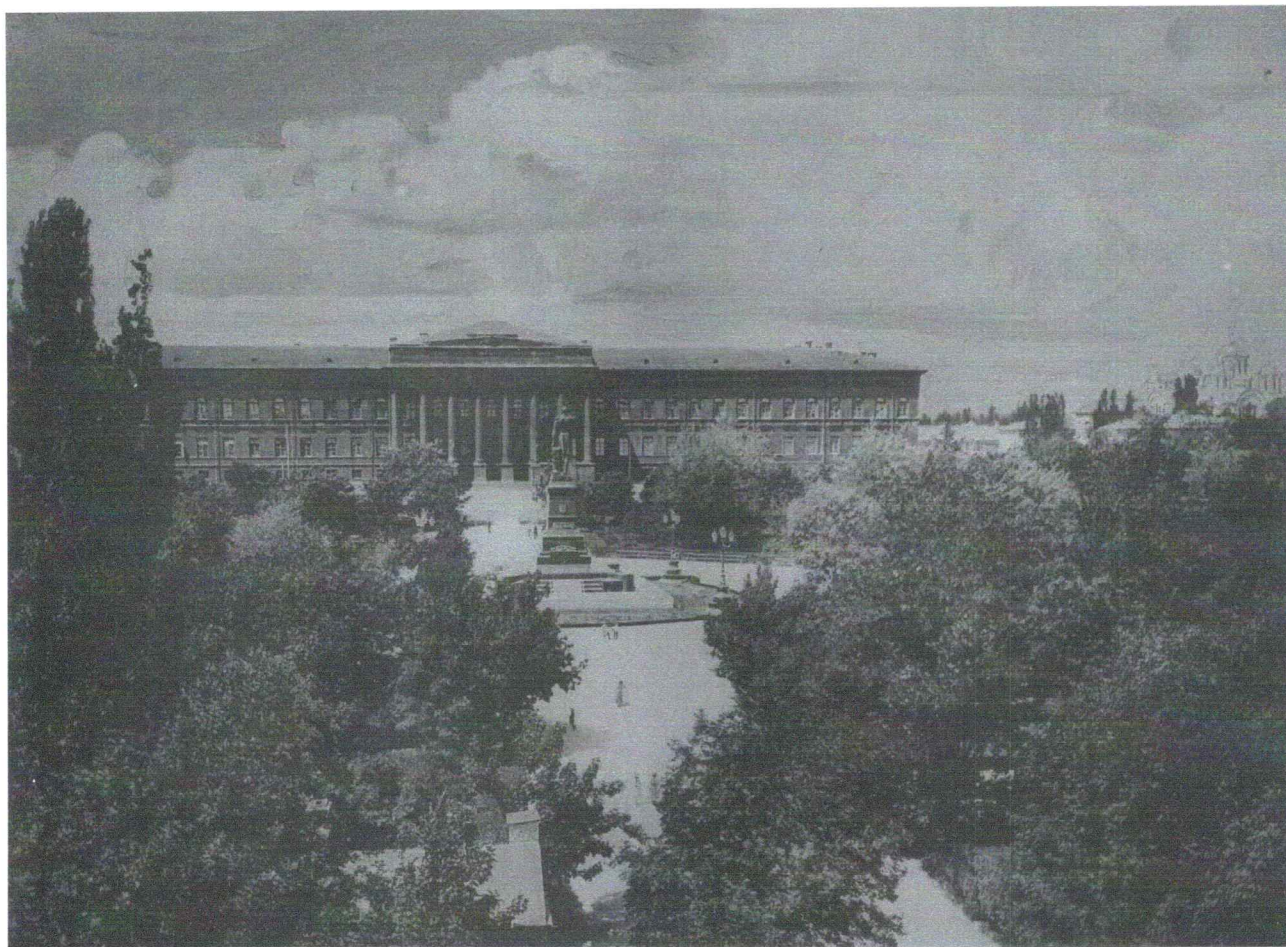
Вул. Володимирська, 60

Університет

29. Вигляд з боку площі перед університетом до появи парку.

Друга половина XIX ст.

30. Новозакладений Шевченківський парк. Фото 1870-х рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

31. Вигляд з боку Терещенківської вулиці. Початок XX ст.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

32 - 33. Вигляд в бік вулиці Л. Толстого.
Кінець XIX ст. та 1930-і рр.

Императорскій Университетъ Св.Владимира.

Université Impériale de St. Vladimir.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

34. Вигляд в бік б-ру Т. Шевченка. Фото 1910-х рр.

35. Фрагмент головного фасаду. Художник М. Бурачек. 1910-і рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

36. Панорамний вигляд зверху. Фото 1930-х рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

37 – 38. Головний фасад. Вигляд після пожежі. Фото 1943 та 1944 рр.

Вул. Володимирська, 60
Університет

39. Південний корпус. Вигляд після пожежі. Фото 1943 р.

40. Дворовий та бічний фасади. Вигляд з боку Ботанічного саду. Фото 1943 р.

Вул. Володимирська, 60
Університет

41. Загальний вигляд після пожежі. Вигляд з тилового боку. Фото 1943 р.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

42. Фрагмент головного фасаду. Парадний вхід. Фото 1940-х років

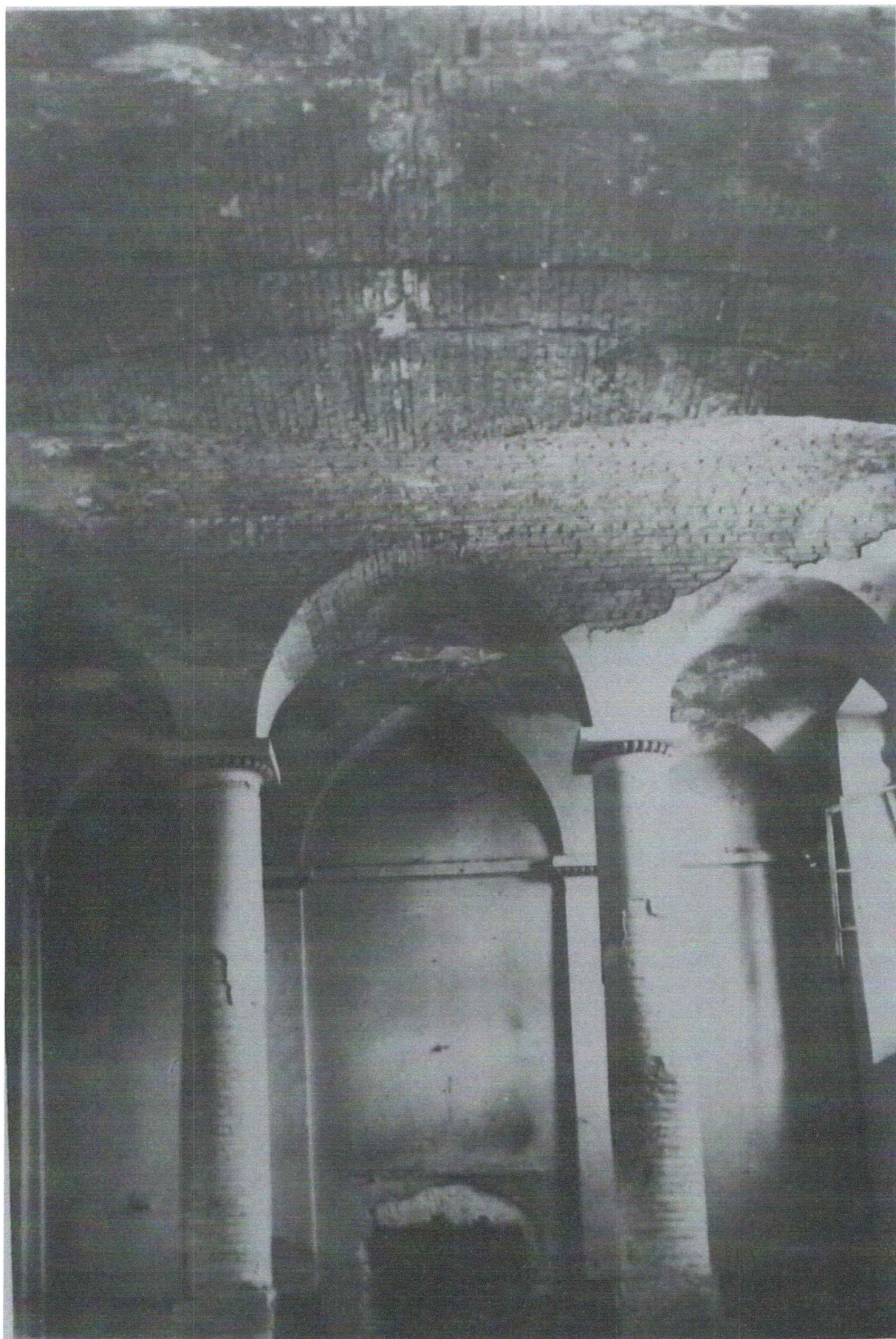
**Вул. Володимирська, 60
Університет**

43. Сходові клітини південного корпусу зі слідами вибуху.
Фото М. Гриця. 1943 р.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

44. Верхній марш парадних сходів. Фото М. Грицяя. 1943 р.

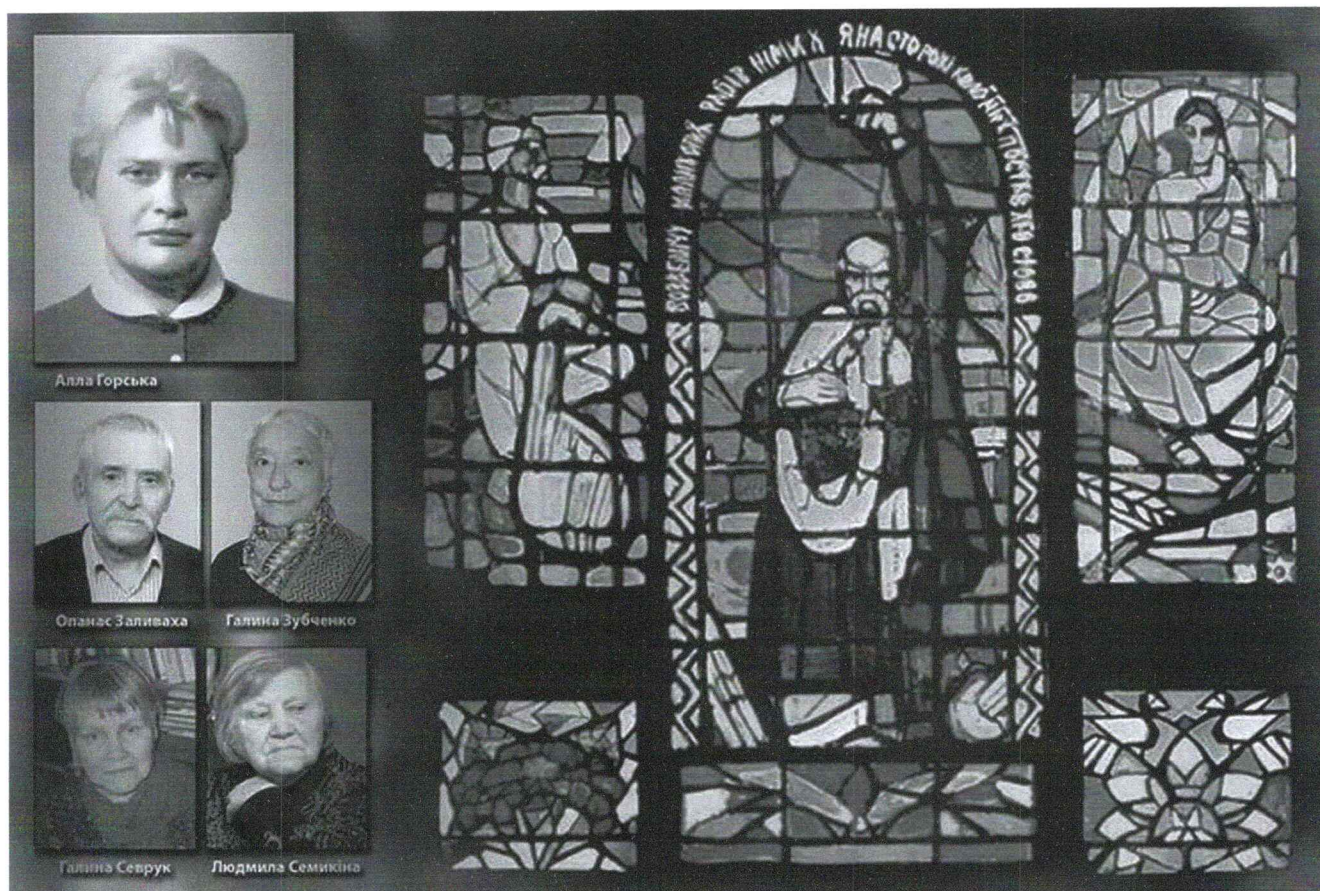
Вул. Володимирська, 60
Університет

45. Вестибюль після пожежі. Фото М. Грицяя. 1943 р.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

46. Вигляд в процесі повоєнної відбудови. Початок 1950-х рр.
47. Фрагмент головного фасаду. Фото 1970-х рр.

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

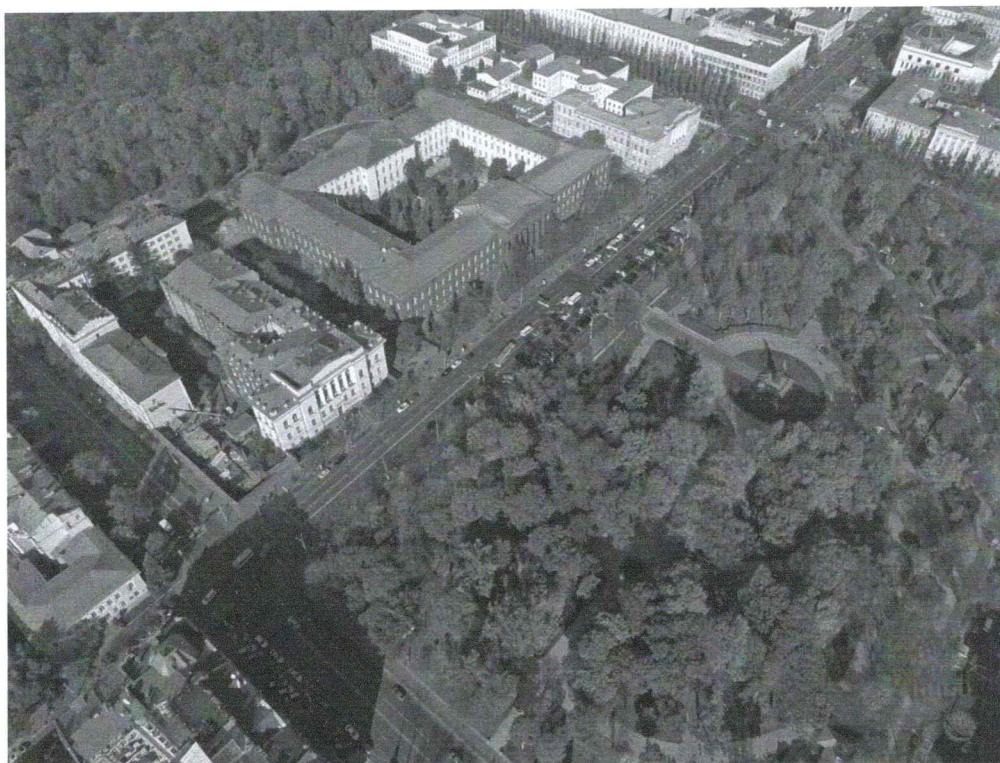
48. Вітраж роботи художників –монументалістів А. Горської, О. Заливахи,
Г.Зубченко, Г. Севрук, Л. Семикіної.
1964 р. (не зберігся)

**Вул. Володимирська, 60
Університет**

49. Панорамний вигляд ансамблю. Вид зверху. Фото 1981 р.

НАТУРНІ ІЛЮСТРАЦІЇ

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Загальний вигляд на будівлю університету з пташиного польоту. 2010-і рр.
Інтернет-ресурс «Депозитфото».

**Вул. Володимирська, 60.
Університет**

Загальний вигляд на будівлі університету з пташиного польоту. 2010-і рр.
Інтернет-ресурс- <httpsfakty.ua>

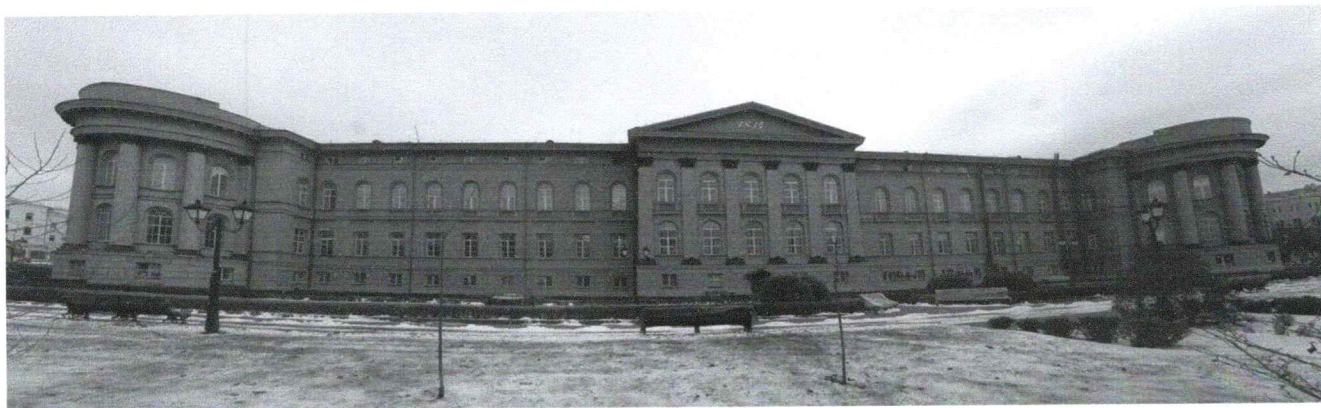
**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**
Загальний вигляд головного (східного) фасаду.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**
Портик головного (східного) фасаду.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Огорожа з південною та північною брамою.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Загальний вигляд західного зовнішнього фасаду з боку Ботанічного саду.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Загальний вигляд на західний зовнішній фасад з півночі.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Загальний вигляд на будівлю з південного заходу.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Центральний ризаліт західного зовнішнього фасаду.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Загальний вигляд північного зовнішнього фасаду.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Загальні види будинку з боку внутрішнього подвір'я.
Вигляд з південного заходу
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

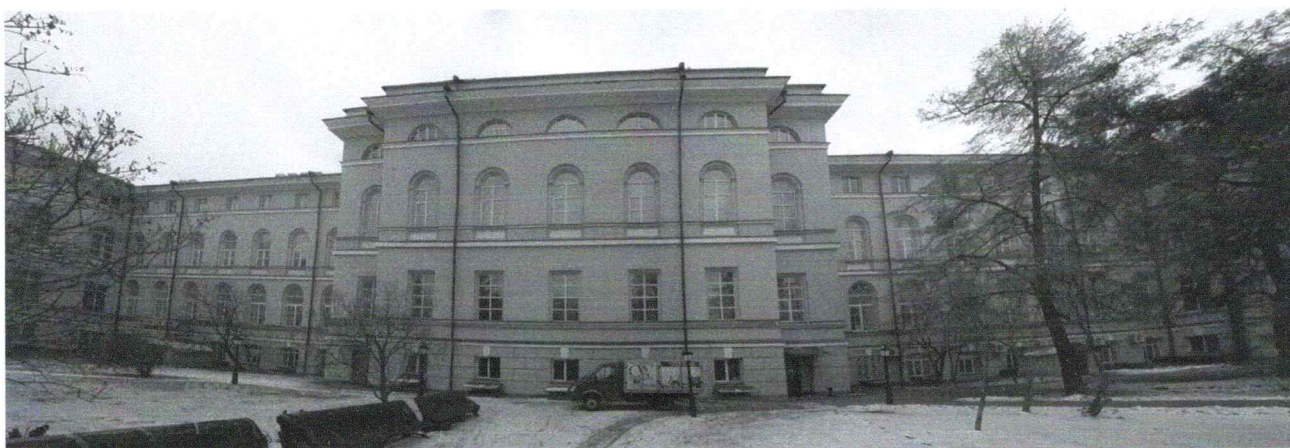

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Загальний вигляд західного фасаду фасадної частини будівлі. Фото 2018 р.

Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Центральний ризаліт західного фасаду фасадної частини будівлі.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Тилова частина будівлі. Фрагмент східного фасаду з боку двору. Загальний вигляд східного фасаду з боку двору. Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Північна частина будинку. Південний фасад з боку двору.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Південна частина будинку. Північний фасад з боку двору. Фото 2018 р.
Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Центральна алея внутрішнього подвір'я.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Внутрішнє подвір'я, зелена зона. Бюст Василя Симоненка.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Внутрішнє подвір'я, зелена зона. Бюст Максима Рильського.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Внутрішнє подвір'я, зелена зона. Бюст Михайла Максимовича.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Фрагмент центрального портика. Архітрав та капітелі колон.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

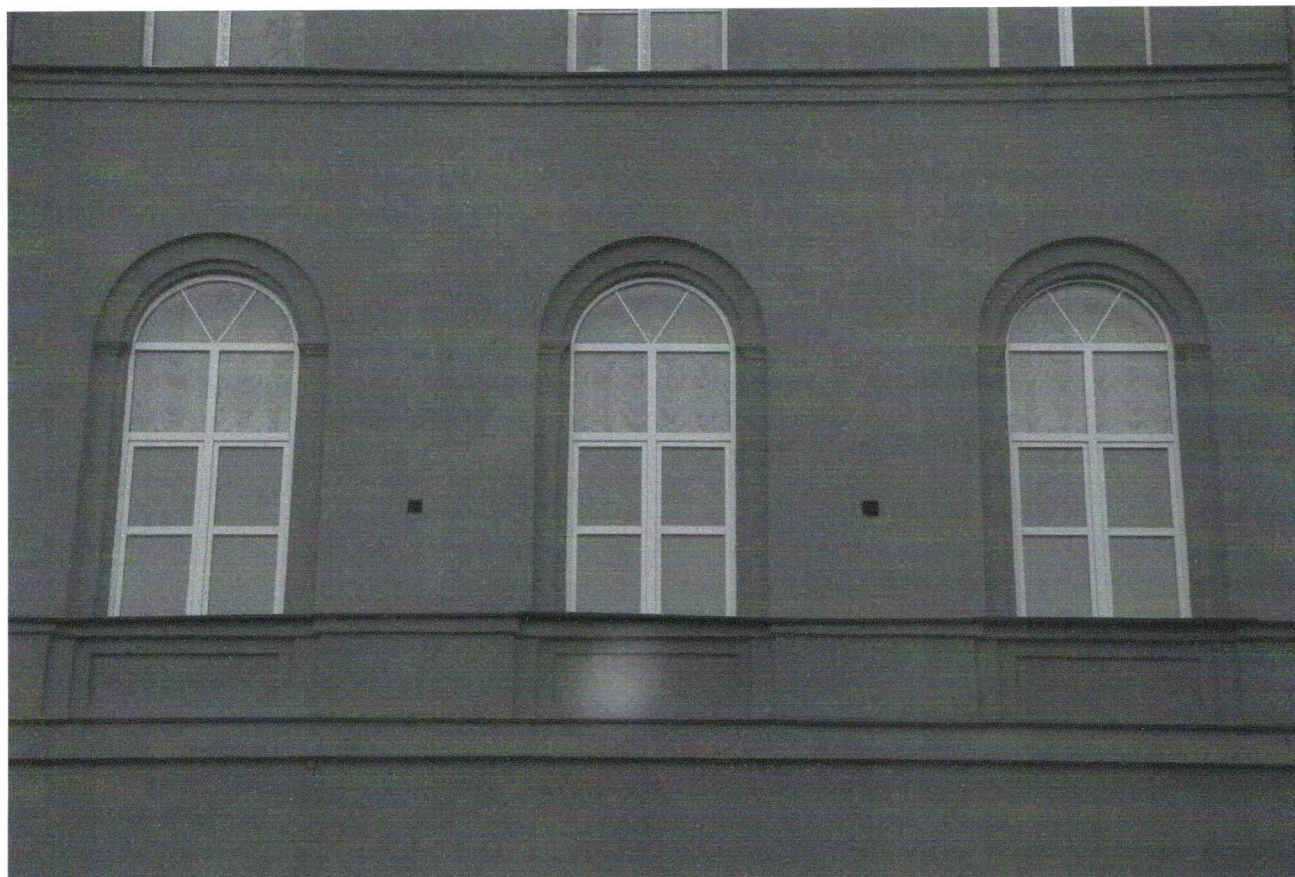
Університет.

Головний (східний) фасад, бічний вхід, оформлення стінової площини цокольного поверху. Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Ліхтар біля колон центрального портику головного (східного) фасаду.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Головний (східний) фасад. Вікна III поверху.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Головний вхід до будівлі.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Головний (східний) фасад. Оформлення вікон цокольного поверху.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Північний фасад. Арка проїзду до внутрішнього подвір'я.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

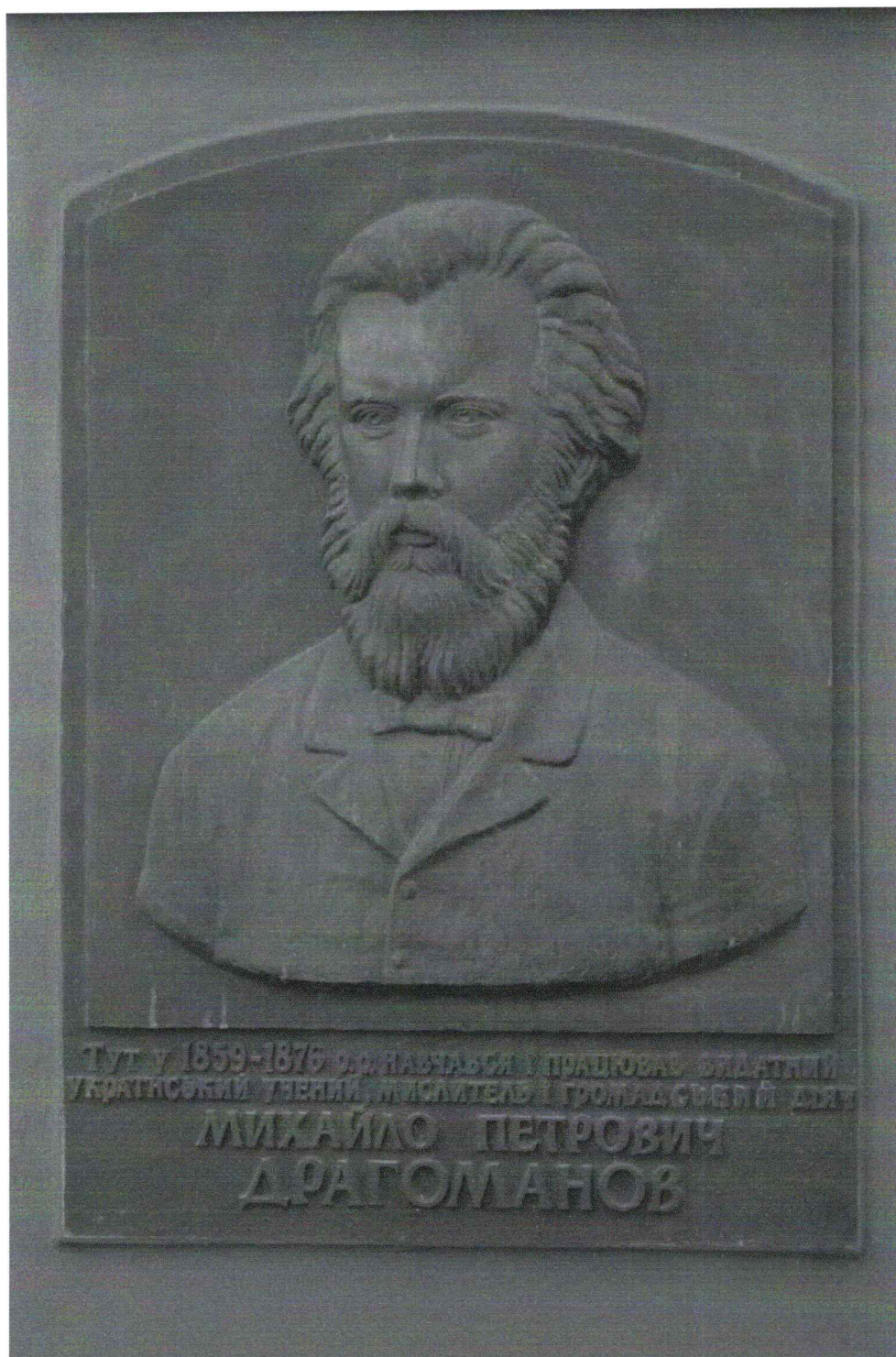
Залізні ґрати проїзду до внутрішнього подвір'я.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

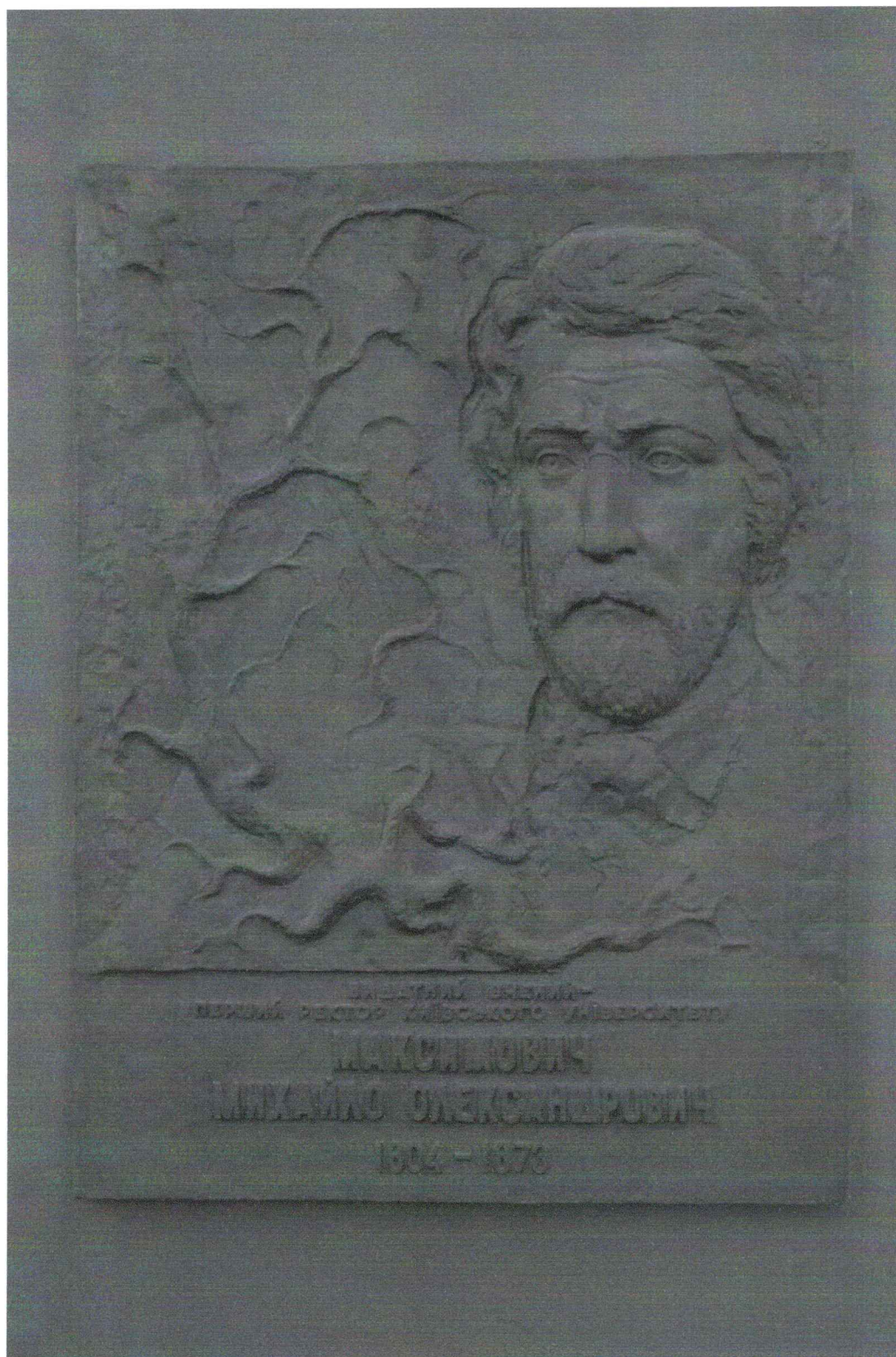
Головний фасад, біля бічного входу, праворуч від центрального входу.
Барельєф, присвячений студентам і викладачам університету, які загинули в
боях в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

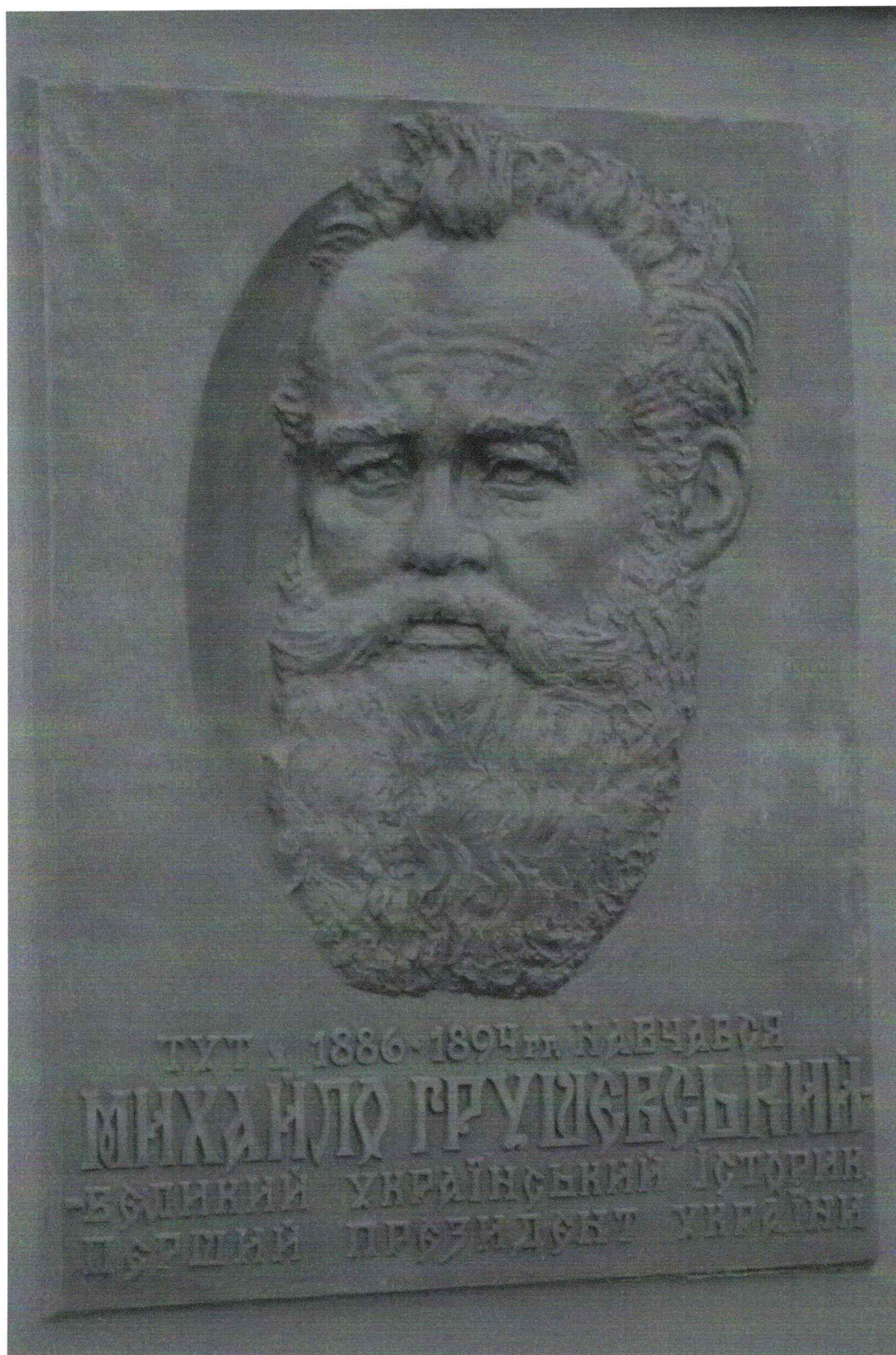
Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Головний фасад. І поверх
Меморіальна дошка Михайлу Драгоманову

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Головний фасад. I поверх
Меморіальна дошка Михайлу Максимовичу

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

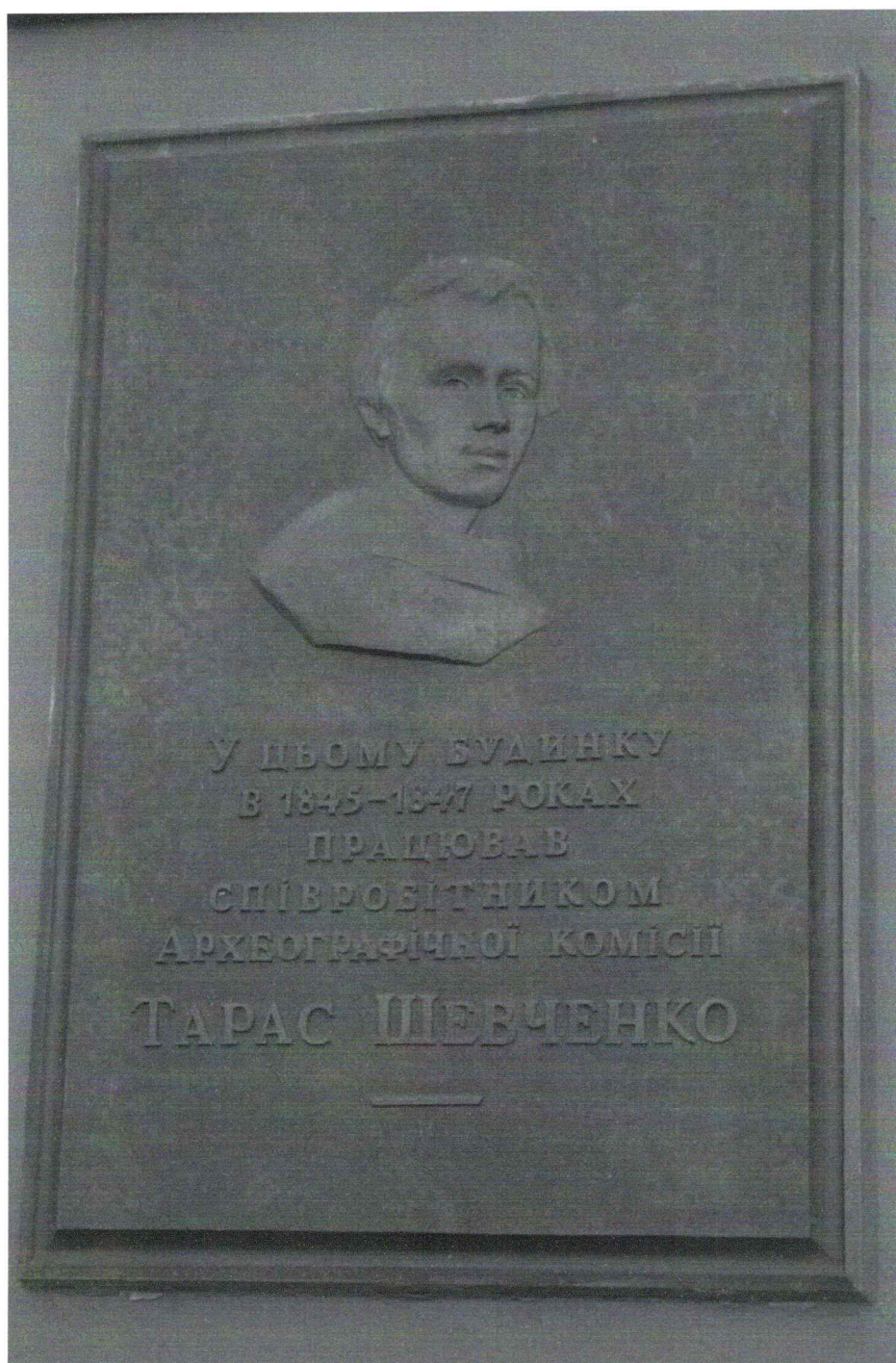
Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Головний фасад. І поверх

Меморіальна дошка Михайлу Грушевському

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Головний фасад. I поверх. Постамент колонади портика.
Меморіальна дошка Тарасу Шевченка

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Головний фасад. I поверх. Праворуч центрального входу
Меморіальна дошка Вікентію Беретті.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

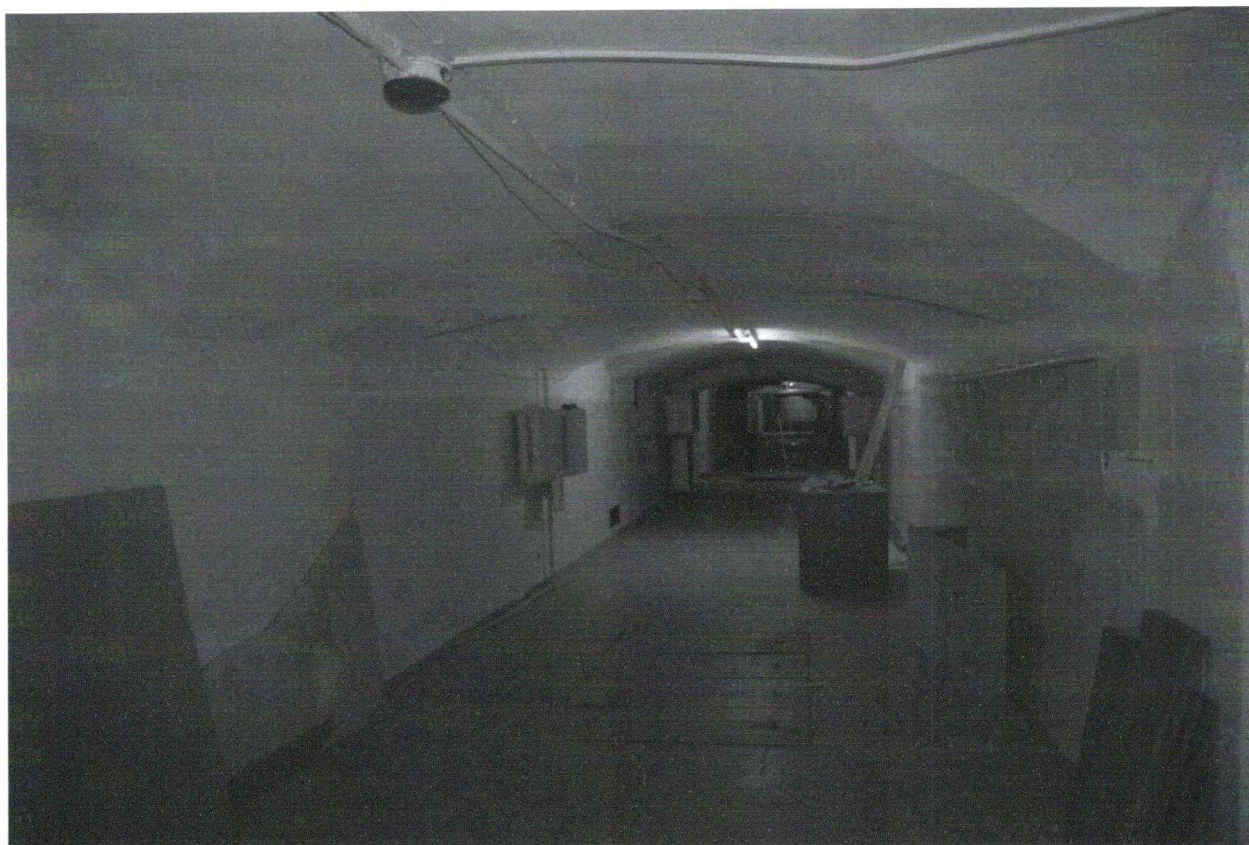
Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Тилова частина будівлі з боку внутрішнього подвір'я.

Вхід до підвального приміщення.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Підвальне приміщення тилової частини будівлі з боку внутрішнього двору.

Первісні сходи з чавунним покриттям.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Коридор цокольного поверху, фасадна частина будівлі.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Цокольний поверх бічних частин будівлі. Аудиторія.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Цокольний поверх. Коридор та робочий кабінет.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Приміщення їдальні. Цокольний поверх південного ризаліту.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Фрагмент їдальні.

Цокольний поверх південного напівциркульного ризаліту.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Фрагмент спортзалу. Північний напівциркульний ризаліт, цокольний поверх.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Фрагмент оздоблення інтер'єру спортзалу.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Загальний вигляд головного вестибюлю. Фрагмент оздоблення.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Вітражний триптих, центральна частина. Художник В.Задорожний.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Вітражний триптих, ліва частина. Художник В.Задорожний.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Вітражний триптих, права частина. Художник В.Задорожний.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Архітектурне оформлення центрального вестибюлю, склепіння.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Головний вестибюль. Оформлення стіни праворуч входу.
Живописне панно «Тарас Шевченко». Художники П. та Ю. Басанці.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Колонада центрального вестибюлю.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Сходова клітина бічного входу
(головний фасад, ліворуч від центрального входу).

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Коридор першого поверху, фасадна частина будівлі.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Коридор другого поверху фасадної частини будівлі.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Склепіння коридору. Другий поверх.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Центральні сходи на третій поверх. Оздоблення сходової клітки.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.

Університет.

Оформлення вестибулю. Фасадна частина будинку. Третій поверх

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Деталі архітектурного оздоблення вестибулю. Третій поверх.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Фрагменти інтер'єру актової зали. Фасадний об'єм. Третій поверх.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Фрагмент інтер'єру «Мистецького салону». Південний на півциркульний
ризаліт. Третій поверх.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Коридор південного крила. Третій поверх.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Бічні сходи з третього на четвертий поверх. Північно-східне крило.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Центральна сходова клітка між третім і четвертим поверхами. Північно-східне крило.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Сходова клітина в ризаліті західного об'єму збоку двору.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

**Вул. Володимирська, 60.
Університет.**

Фрагмент інтер'єру четвертого поверху західного об'єму.
Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.

Вул. Володимирська, 60.
Університет.
Дерев'яні крокви даху.

Фото 2018 р. Зйомка Денисова К.Ю.